

HERMAN HEIJERMANS

VILTIS, arba „VILTIES“ ŽUVIMAS

4 veiksmų drama iš žvejų gyvenimo

Iš olandų kalbos vertė

JUOZAS GRYBAUSKAS ir ROMUALDAS JUKNEVIČIUS

VEIKĖJAI

Knirtje Vermer	Žvejo našlė
Hert	Jos sūnūs
Barend	
Jo	Jos giminaitė
Kobus	Jos brolis
Daantje	/ gyvena prieglaudoje
Klemens Bos	Laivų savininkas
Matilda	Jo žmona
Klementina	Jo duktė
Simon	Laivų dirbtuvių stalius
Maritje	Jo duktė
Mees	Jos sužadėtinis
Kaps	Boso buhalteris
Saart	Žvejo našlė
Trius	Žvejo našlė
Ielle	Elgeta
Policininkas I, Policininkas II	

Veiksmo vieta: Žvejų kaimas Olandijoje, Šiaurės jūros pakrantėje.

PIRMAS VEIKSMAS

KNIRTJE kambary

1. *KOBUS, KLEMENTINA, vėliau DAANTJE.*

KLEMENT. *(Sėdi kėdėje, laikydama ant kelių albumą. Tai simpatinga, paprasta, 19-kos metų mergina, madingai, bet kukliai apsirengus.)* Kobus... Kobus...

KOBUS. *(75 metų žvejys, be dantų, retais žilais plaukais, barzda žemiau smakro. Dėvi tamsias padėvėtas kelnes, senovišką ilgą švarką siaurom rankovėm, pilkas vilnones kojines ir klumpes, kurias, kaip ir visi kiti, nusiauna įeidamas į kambarį. Sėdi kėdėje ir pozuoja Klementinai; tartum miega. Antrą kartą jį pašaukus, krūpteli, atsisėda reikiamoj pozoj ir, šypsodamasis, sako)* He... aš juk nemiegojau... O, ne... ne...

KLEMENT. *(Švelniai)* Galvą į kairę... Dar kairiau... Ar jau nusibodo? Pavargai?.. Dešinę ranką ant kelių... Gerai, Kobus...

KOBUS. Taip... Kai ilgai sėdi, tai tave kažkaip... *(Judina lūpas)*

KLEMENT. Ar čiulpsi dabar tabaką.

KOBUS. Aš ir nečiulpiu. Iš tikrųjų, ne. *(Išsižioja)*

KLEMENT. Na, užsičiaupk.

(Jeina DAANTJE. Pasigailėtinos išvaizdos, liesas, mažas žmogelis. Apsirengęs kaip Kobus. Nusiauna klumpes, palikdamas skrybėlę ant galvos. Eina prie Klementinos ir sustoja. Jis visada nepatenkintas.)

DAANTJE. Labą dieną visiems.

KLEMENT. Sveikas, Daantje. Eik, pasivaikščiok dar truputį.

DAANTJE. Ne, panele, pakaks. *(Žiūri į piešinį)* Hm... o pažinti jo vis dėlto aš negalėčiau. *(Žiūri tai į piešinį, tai į Kobus)*

KLEMENT. Negalėtum?

DAANTJE. Ne. *(Atsargiai išima iš kišeniaus akinius, užsideda juos ir atidžiai lygina piešinį su originalu.)*

KLEMENT. *(Ramiai piešia toliau.)*

DAANTJE. Hm... taip... va, jei drįsčiau pastebėti... smakras kažkaip... ir akys dar nevisiškai... Taip... (*Džiaugsmingai*) O, va, nosis... nosis jo... ir kaklaryšis toks pat kaip jo... Net prisiekti galiu.

KLEMENT. (*Šypsodamasi*) Taip?

DAANTJE. O, štai, lova ir užuolaidos... tai jūsų gražesnės... Tuoju kiekvienas pažins... Taip... (*Ima į burną truputį tabako ir čiulpia. Tai mato obus ir automatiškai pradeda judinti lūpas.*) Ar nenorėtumėt ir mane kaip nors nupiešti?.. (*Atsargiai įsideda į kišenių akinus.*)

KLEMENT. (*Piešdama*) Pažiūrėsim. (*Kobusui*) Ranką aukščiau. Ir nereikia judinti lūpų, Kobus...

DAANTJE. Na, o mums laikas. Mes pietaujame keturiomis, o mūsų šeimininkė visada keikias kaip kareivis.

KLEMENT. Kitaip su jumis, seniais, kitąkart nieko ir nepadarysi...

DAANTJE. (*Atsisėda prie stalo, atsirėmęs kojomis į stalo atramą.*) Su mumis galima susitarti, o, va, toji senė, tai... Kitą kartą, lyg tavo asilas... Taip... Ir mūsų prieglauda... jau geriau nutylėsiu... taip, taip...

KLEMENT. Tiesą sakant, jūs turėtumėt... (*Kobusui*) Liaukis judinęs lūpas, Kobus... Pakaks... Tiesą sakant, turėtumėt Dievui dėkoti, kad jus priglaudė senatvėje...

KOBUS. Taip... taip, Daantje...

DAANTJE. (*Vis labiau karščiudamasis*) Dėl ko dėkoti?.. ne, ne. Visą savo gyvenimą plaukiojau jūroje... Kiek kartų, nė nesuskaičiuot... ir skendau, ir du mano sūnūs žuvo jūroje... Taip... ir už visa tai būti dėkingam?.. O mūsų šeimininkė – asilo galva. (*Jis įsiutęs*)

KLEMENT. Na, na, tyliau, Daantje... Tau čia ne smuklė.

DAANTJE. Ne, ne... Žinau, kad ne smuklė... Tik pikta, žinot. Reikia juk tulžį išlieti. Aną savaitę iš namų negalėjau išeiti... Naminis areštas, mat. O kodėl? Dėl to, kad, atsiprašant, kartą spjoviau ir nepataikiau į spjaudyklę... Na, sakykit, susimildami, kas pro šalį tyčia spjaudys. (*Atsidusdamas*) Kartais pagalvoji žmogus: jau geriau tave koks ryklis sugriebtų.

KOBUS. (*Juokiasi*) Che... che... che... Matyt, rykliams tu nekoks kąsnis... Sudžiūvęs toks... liesas... chi... chi... chi...

KLEMENT. Sėdėk ramiai, Kobus.

DAANTJE. Sudžiūvęs? Liesas? Jiems tai nerūpi. Toji bestija ir griaučius sumala. Senj Vilemą mano akyse į gabalus sudraskė... Kraujas tik trykštelėjo... O jis dar liesnis buvo.

KLEMENT. Ar senj Vilemą ryklis surijo?

DAANTJE. Ne vienas, o šeši, sakau... Vos tik krito per bortą, tuoj ir pačiuo... Net vanduo paraudo...

KLEMENT. O ką, ar jis rėkė?

DAANTJE. Dar kaip.

KOBUS. Kaip čia nerėksi... che... che... che... Ryklio žiotys... (*Už lango girdėti elgetos Ielle smuiko garsai. Kobus ima linguoti pagal smuiko taktą.*) Ta-ta-ta... Tta-ta-ta...

KLEMENT. (*Supykus, užverčia albumą*) Na, tad baigsim. (*Atsistoja*) Rytoj, tikiuos, ramiau sėdėsi.

KOBUS. Gerai. (*Išsitiesia*) Visai sustingau... (*Trypdamas drebančiom kojom, eina prie durų į kairę, nešdamas kėdę.*) Tra-ta-ta...

DAANTJE. (*Prieina prie lango*) Sss... Ss... nieko nėra namie.

2. Tie patys, IELLE, vėliau BAREND.

Lange pasirodo IELLE, senas elgeta, viena akim, visiškai žilas. Smuikuoja. Jis nuskuręs, dėvi gerokai dėvėtus rūbus. Per petį pasikabinęs terbą.

DAANTJE. Nieko nėra namie.

IELLE. (*Gailiai*) Iš viso, tik kartą į savaitę ateinu.

DAANTJE. Visi išėję į miestą.

KLEMENT. (*Meta jam pinigą*) Pasiimk.

IELLE. (*Nustoja smuikavęs*) Dėkui jums. (*Ieško numestą pinigą*)

KOBUS. (*Žiūri pro langą*) Prie akmens, kvaily.

DAANTJE. Ne, ne čia, o toliau...

KLEMENT. Aš štai ten mečiau... Dieve mano, koks jis žioplas...

KOBUS. Taip, jis viena akim, ir toji blogai mato. (*Lindėdamas lange*) Užpakaly tavęs.

IELLE. Aš nieko nematau.

DAANTJE. (*Šaukia*) Ei, Barend, padėk jam suieškoti... (*Už lango matyti BAREND su skiedrų krepšiu.*)

BAREND. (*Grubiai*) Jums reikėjo įsprausti jam į ranką. (*Pakelia pinigą ir paduoda j Ielle*) Še, laikyk.

IELLE. Duok, Dieve, jums šimtą metų gyventi, panele. *(Nutolsta smuikuodamas)*

KLEMENT. *(Jeinančiam Barendui)* Klausyk tu, didelę beždžionė, tu jau pradedi ir su manim rūsčiai kalbėti?

BAREND. *(Gražus vyras, 19-kos metų, nejudrus, neryžtingas, bet nebailus, atviro žvilgsnio. Rankas laiko įsikišęs į kišenius. Dėvi mėlyną darbinį švarką, ilgas, aukščiau kelių kojines, klumpėse, kepurė be matiko, kurios niekad nenusiima.)* Atleiskit... kaltas... Nežinojau, kad tai jūs. Aš maniau...

KOBUS. *(Žiūrėdamas į Daantje)* Che, che, che... Tu manei? Tu geriau pagalvotum, kaip greičiau į jūrą išplaukti... kad uždirbtum motinai duonos kąsnį...

BAREND. *(Supykęs)* Rūpinkis savim... O mane palik ramybėj.

KOBUS. Ho, ho... Toks jis drąsus su manim... O pats kartais dreba kaip lapas... Che, che, che... Lyg aš iš kitos tešlos... Kas man jūra? Spjaut...

BAREND. *(Įpyksta, murmėdamas išeina su krepšiu į kairę, girdėti, kaip už durų krauna malkas. Vėliau grįžta be krepšio.)*

DAANTJE. *(Paskubom)* Einam. Laikas. Jau išmušė keturias.

KLEMENT. Rytoj dešimtą, Kobus.

DAANTJE. Tuo laiku jis negali, panele. *(Šypsosi)* Jis turi grindinio akmeniukus šveisti.

KOBUS. *(Prisiminęs)* Ak, tiesa.

KLEMENT. Kas tokio? Dar kas naujo?

DAANTJE. Ta, taip. Kieme tarp akmenų žolę ravėti...

KLEMENT. A, štai kas...

DAANTJE. Taip.

KLEMENT. Tad po pietų. Taip?

KOBUS. Tas galima.

DAANTJE. *(Paduoda jam tabaką, kurį Kobus su malonumu paima.)*

KOBUS. *(Matydamas jeinantį Barendą)* Viso gero, panele. *(Barendui)* Chi, chi, chi... *(Abu juokiasi, išeina. Praeina už lango į dešinę.)*

3. KLEMENTINA ir BAREND.

KLEMENT. *(Užsidėdama skrybėlę)* O Danči mėgsta tave paerzinti.

BAREND. (*Nedrąsiai šypsodamasis*) Taip.

KLEMENT. Tu rinkai skiedras pakrantėje?

BAREND. (*Linkteli galvą*) Tik nedaug surinkau: naktį buvo potvynis... Na, o kai potvynis...

KLEMENT. Tu vis dar bijai jūros?

BAREND. (*Šypsodamasis*) Mano manymu, geriau likti sausumoje.

KLEMENT. (*Žiūri į veidrodį*) Kiek tau metų?

BAREND. Devyniolika... Aną mėnesį buvau šaukiamas į naujokus.

KLEMENT. Na, ir ką? Tave ima?

BAREND. Ne, nepaėmė.

KLEMENT. (*Nustebusi*) Nepaėmė?

BAREND. Taip... Dėl to, kad... Aš pats nežinau, kodėl, bet nepaėmė...

KLEMENT. Tavo laimė... nes tu – bailus karys.

BAREND. (*Staiga*) Na, sausumoje aš ne bailys. Tegu tik kas prieina... Taip smeigsiu peiliu...

KLEMENT. O-oo-o.

BAREND. (*Vėl ramiai, nedrąsiai*) Atleiskit, panele... bet aš... (*Girdėti laivo sirena*) Tai „Ona“... Atvežė lavoną.

KLEMENT. Vėl?

BAREND. Taip. Vėliava nuleista.

KLEMENT. Tiesa. „Agota“ buvo aną savaitę... O tu žinai kas?

BAREND. Ne... mes prie to pripratę... Tai ne iš mūsų... Tai ne tėvas. Ir ne Juozas... Ir ne Henrikas... Jie visi jau seniai... (*Mesdamas žvilgsnį į Klementiną*) Jums juk tai žinoma... Na, o Gert... jis kalėjime...

KLEMENT. Taip... Jis padarė gėdą visai jūsų šeimai...

BAREND. (*Piktai*) Gėdą? Gėdą?.. (*Meta paniekinamą žvilgsnį į Klementiną*)

KLEMENT. Kada jį paleis?

BAREND. Nežinom.

KLEMENT. Nežinot?

BAREND. Ne. Šešioms mėnesiams jį nuteisė... Taip... Šešioms mėnesiams... Bet kiek jis iki teismo iškalėjo, to mes nežinome.

4. Tie patys, KNIRTJE (Už lango)

KNIRTJE. *(Sena, išvargusi žvejo našlė) Sveika, panele.*

KLEMENT. Labas, Knirtje.

KNIRTJE. *(Už lango) Kas vėl išleido vištas? Et, kur gaidys užsiriogolino... Begėdis... Kšš, kšš... (Šaukia) lo... lo... (Jeina į kambarį, nusiima apsiaustą, palieka prie durų klumpes. Įsispiria į vailokines šlepikes. Murma) Ir vis nemalonumai, viešpatie. Skandalai... Ir taip visą gyvenimą... (Žiūri į Barendą) Ir vėl štai stovi, rankas į kišenės susikišęs... Kito nieko sugalvot negali... Kągi, ar vėl reikės bartis su kaimynu Ari dėl gaidžio?*

BAREND. Na, ir kas, pasibarsim. *(Išeina. Girdėti kaip jis vaiko vištas.)*

KNIRTJE. Pasibarsim!.. Ir tokį, štai, tinginį tenka vadinti savo sūnumi. Dykaduonis! *(Klementina nori išeiti) O jūs jau išeinate?*

KLEMENT. Noriu sužinoti, kas atsitiko „Onoje“.

KNIRTJE. Aš jau buvau pakrantėje... Negreit dar... Ir neturėjau jokio noro stovėti ir laukt iki kelių vandenų... *(Atsidusdama) Taip... taip. Jeigu jūra galėtų papasakot... Na, kaip mano brolio portretas?*

KLEMENT. Ryt baigsiu... Aš dar noriu nupiešti Barendą, tokį, koks jis buvo čia įėjęs su krepšiu ant pečių.

KNIRTJE. *(Paniekinamai) Barendą? Tai ir parinkot.*

KLEMENT. Jūs jį ne per daug lepinat.

KNIRTJE. Lepinti jį? Kam tai ateis į galvą... Ne... už sprando jį laukan išmest, tokį tinginį. Ir juo greičiau, juo geriau. *(Prie lango) Pabaidyk jį... Štiš... štiš... (Suploja delnais) Štiš...*

BAREND. *(Už lango) Nerėkauk taip... Nubaidei gaidį.*

KNIRTJE. Vadinasi, jis tau pora... toks pat bailys... Štiš... štiš...

KLEMENT. Cha-cha-cha... O gaidys jūsų ramiausiai tupi ant stogo.

5. Tie patys ir IO.

IO. *(Jeina. Ji dėvi purviną žiurštą, kuris pilnas ką tik iškastų bulvių. Purvinoj rankoj taip pat bulvės. Io – sveika, linksma, energinga mergina, 20–22 metų. Jos sijonas pakosotas.) Sveika, panele.*

KNIRTJE. (*Murma*) Vištos vėl palaidos... Gaidys ant kaimyno stogo tupi...

IO. Cha-cha-cha-cha... Ar nesirengia jis kartais ten kiaušinių dėti?

KNIRTJE. (*Klementinai*) Tik paklauskite ją. O užvakar vos nesusipešė, kad vištos įlindo į Ari daržą.

IO. (*Klementinai*) Ak, panele... Tetai tik murmėti ir bartis. Kitą kartą užmigus dar bara... O anądien ir sapne kažką keikė... (*Knirtje nori jai atsikirsti*) Na, gerai, gerai, tetule. Barkis ir keikis, kiek tik tau leidžia sveikata... Vis dėlto tu gera senė. (*Įeinančiam Barendui*) Na, ką tu, nelaimingas sutvėrime? Gaidys vis dar tupi ir nenulekia?

BAREND. Palik mane ramybėje...

IO. (*Erzindama*) Štai ką aš tau patarsiu. Pafilirtuok su vištom, o gaidys pavydus, ir atbėgs prie jų. (*Juokiasi*)

BAREND. Eikit jūs visi... (*Murmėdamas išeina į kairę*)

IO. (*Jam įkandin*) Ek, tu mūsų varge...

KLEMENT. Neerzink tu jo.

IO. (*Piktai*) O kodėl? Liurbis!..

KLEMENT. Tu pradėjai kast bulves?

IO. Taip, nuo ketvirtos... Bet neišsimoka. (*Rodo bulves*) Smulkios, supuvusios.

KNIRTJE. (*Atsidusdama*) E, sunku mums, vargšams... Vis lyja ir lyja... Viskas supus... O paskui dar žiema. Ir dar kokia žiema. (*Atsidūsta*)

IO. Vėl ėmė dejuot... Geriau juoktumeis. Jeigu aš taip visą dieną dejuočiau. Kiekvieną minutę gali grįžti Gert... ir tada...

KNIRTJE. (*Nervingai*) Gert? O kas tada?

IO. Tada?.. tada... tada... Nieko tada... Džiaugtis turėtum. (*Klementinai*) Ir taip, kasdien tenka ūturiuot su ja.

KLEMENT. Na, tai aš eisiu.

6. Tie patys ir BOS.

BOS. (*Už lango*) Hello. (*Klementinai*) O tu, kaip matau, visiškai čia apsigyvenai? (*Į Knirtje*) Galima įeiti?

KNIRTJE. Žinoma, pone Bos, žinoma. Labai prašau.

BOS. *(Duryse; 58-nerių metų, augalotas, veidas įdeges, trumpai kirpta žila barzda, be ūsų, visai žila galva; dėvi švarką atversta apykakle, sunkus auksinis retežėlis, tamsiai mėlyna kepurė su matiku.)* Bet mano batai purvini, vaikučiai.

KNIRTJE. Niekai, pone Bos. Sausas smėlis – nikai. *(Greit šluosto dulkes nuo stalo ir kėdės)* Štai, čia, prašau sėstis.

BOS. Neatsisakysiu. *(Sėda. Reumato skausmai kojose.)* Taip, taip! Knirtje. Sesntam. Juk taip? Sveika, lo...

IO. Sveikas, pone Bos. *(Rodo jam savo purvinas rankas)* Matote?

BOS. Turbūt, į balių tu ruošies tokiose pirštinaitėse?

IO. *(Linksmi)* Taip, nors čia pat polką šok. *(Daro keletą šokio judesių)*

BOS. *(Juokiasi)* Ak, tu, išdykėle. *(Klementinai)* Parodyk, ką tu nupiešei?

KLEMENT. *(Trumpai)* Tu nieko čia nesupranti.

BOS. Dėkui... *(Knirtje)* Matai, Knirtje? Išaugini dukterį, išmokai ją visko, o ji štai kaip atšauga. *(Klementinai)* Na, parodyk man. *(Klementina nekantrauja)* Na, na, nesimaivyk...

KLEMENT. Vėliau, kai baigsiu... Ak, palik mane, tėve. Ko prikibai?

BOS. He, štai vėl gavau per nosį...

7. Tie patys ir BAREND.

BAREND. *(Jeina ir sustoja sumišęs)* Labą dieną, pone Bos. *(Pakelia ranką prie kepurės, staiga nuleidžia ir įsikiša rankas į kišenes. Stovi prie durų.)*

BOS. Tu laiku atėjai?

BAREND. Aš?

BOS. Man kaip tik tu reikalingas... O, tačiau jau ūsai dygsta.

BAREND. Na, taip.

BOS. Tikras vyras. O seniai tu valkiojies be darbo?

BAREND. Jau devintas mėnuo.

KNIRTJE. Meluoji, jau daugiau kaip metai.

BAREND. Netiesa.

IO. Ne, tiesa. Skaičiuok: lapkritis, gruodis...

BOS. Liaukitės, vaikai. Ko čia ginčytis. Laikas greit bėga. Štai kas, Barend. Nori stoti pas mane į „47-ą“?

BAREND. (*Išsigandęs*). Į 47-ą?

BOS. Na, taip. 47 numeris - „Viltis“.

KLEMENT. Kaip tėve? Ar tu nori šį laivą?..

BOS. Bėk namo. (*Dar griežčiau*) Sakau tau, eik namo.

KLEMENT. Dar šiandien tu sakei...

BOS. Klementina.

KLEMENT. Bet, tėve...

BOS. (*Rodo duris*) Ar nemalonėtum išsinešdinti...

KLEMENT. (*Trukčioja pečiais*) Ko taip karščiuotis. Kaip kvaila... Sudiev. (*Išeina*)

KNIRTJE. Sudie, panele...

8. Tie patys, be KLEMENTINOS.

BOS. (*Barendui po pauzės*) Na, tai kaip, drauguži?

KNIRTJE. Na, ko tyli?

BAREND. Aš... aš... geriau...

KNIRTJE. Geriau... geriau... Kas geriau? (*Tyla*)

IO. Et, tu, šlapia mazgote!

BOS. (*Ramina juos*) Vaikai, nesiginčykit. Jis pats geriau žino, ką daryti... Anais metais „Viltis“ per keturis reisus atnešė 50 tūkstančių guldenų... Dabar mūsų įgulai trūksta tik vieno žmogaus. Ir, štai, kapitonas prisiminė tave.

BAREND. Ne... ne, pone Bos...

KNIRTJE. E, kvaila galva. Negaliu aš jėga nutempt jo į laivą.

IO. Dieve mano. Kad aš būčiau vyras...

BOS. Tokių jūreivių mes į laivą neimam. (*Barendui*) Ko tu bijai? Jūros ligos? Juk tu jau dukart buvau jūroj.

KNIRTJE. Žinoma, pone. Dukart.

IO. Jam geriau čia valkiotis... Ek, tu, avigalvi!

BOS. Iš tavo pusės kvaila, mano mielas. Dar su tavo seneliu buvau jūroj, nors maloniau man būt sėdėti užpečky pas motiną, negu sustingusiom, sulašusiom rankom tąsytis su žuvim ir misti silkių galvomis. Ir tavo tėvas...

BAREND. Mano tėvas nuskendo. Ir brolis Juozas nuskendo. Nuskendo ir Enrikas... Ne... ne, nenoriu.

BOS. (*Atsistoja, švelniai*) Taip, jei jis taip galvoja, geriau jo neversti, mamyte. Aš tai suprantu. Mano tėvas ir ne savo lovoj mirė... Bet jei visi taip ims galvoti, tada laivininkystei – galas.

KNIRTJE. Čia proto gali netekti... Jis kalba, tarytum aš būčiau pamiršus ir vyrą, ir du mano sūnus... (*Verkia*) Tai netiesa.

IO. Ak, jis niekšas... Tetule, tetule... (*Barendui*) Valkata!

BOS. Neverk, Knirtje.

KNIRTJE. Jis buvo septynerių metų, kai tas laivas nuskendo. (*Rodo j Barendą*) O ši beždžionė dar man prikaišioja.

BAREND. Aš nenoriu prikaišioti. (*Nekantriai*) Aš beveik nepažinojau nei tėvo, nei brolių, bet noriu... (*Ryžtingai*) būti kuo nors kitu. Plaukt į jūrą aš nenoriu...

KNIRTJE. Kuo nors kitu? Kuo? Juk tu nemoki nei skaityti, nei rašyti.

BAREND. Ar tai mano kaltė?

KNIRTJE. O gal mano? Juk tik trejus metus gaudavau pašalpą. Iš pradžių septynis su puse guldenų, antrus metus – penkis, o trečius – du su puse. Likusius devynerius metus buvau priversta pati uždarbiauti.

BOS. Bet tu pamiršai, kad aš...

KNIRTJE. Ne, ne, saugok Dieve. Aš taip jums dėkinga. Jei negaučiau tvarkyt jūsų ir pono pastoriaus kambarių ir jei, kartais, manęs namaitintumėte, tai aš... (*Verkia*) Ir dabar šit vaikėzas prikaišioja man.

BAREND. Aš tau neprikaišioju. Aš... aš... noriu viską dirbti... Sūdyti žuvis, kasti griovius, būti mūrininku, pasiuntiniu.

IO. Miesto galva? O, galbūt, naktiniu sargu? Cha-cha-cha. Ir tai – vyras. Mazgotė tu – štai kas.

BAREND. Ar aš prasitariau nors kartą, kad druska iki gyvo kaulo grauždavo mano rankas ir nuo skausmo negalėdavau miegoti naktimis?

KNIRTJE. Nori būti mūrininku, stalium... O jų amatas ar nepavojingas?

BOS. Pavojaus visur esama. Pagalvok, o kaip uosto darbininkams: mašininstams, kūrikams.

KNIRTJE. Ką jau čia mes ieškosim... Vienas Dievas težino, kas dar bus žiemą... Bulvės niekam tikusios... supuvo...

BOS. Ir tai visoj apylinkėj... (Barendui) Na, tai kaip?

BAREND. (*Ryžtingai*) Ne, pone Bos.

KNIRTJE. Tad, eik šalin, niekše! Dykaduoni!

BAREND. (*Ramiai*) Gerai, motin.

KNIRTJE. Lauk, ar aš tave...

BOS. (*Atsistoja tarp jų*) Na, gana...

BAREND. (*Išeina. Tyla*)

9. *Tie patys, be Barendo.*

IO. Turėčiau aš tokį sūnų...

BOS. (*Juokais*) Pirma susirask sau vyrą...

IO. Vyrą aš rasiu... O jei turėčiau tokį sūnų, tai priskaldyčiau jam antausių... Bailys! Jūrininkas neturi kvaršint sau galvos: šiandien jis nuskęs, ar ryt... Apie tai niekas iš jų negalvoja... Jei Gert būtų toks bailys... cha-cha... (*Juokiasi*) Gert!..

BOS. Gert?

IO. Jis paties velnio nebijo... Ar ne tiesa, tetule? Tačiau, aš turiu darbo, ir pamiršau... Sudie, pone Bos. (*Linksmi juokiasi*)

BOS. Sakyk, tu velnie, tu visada tokia linksma?

IO. (*Linksmi*) Ne, tuoj imsiu žliumbti... Sudie.

10. *KNIRTJE ir BOS.*

BOS. Gert, tai juk tavo sūnus?

KNIRTJE. Taip.

BOS. Ir jis... pusei metų? Nusižengė drausmei?

KNIRTJE. Taip, pone Bos... Nesuvaldė savo rankos...

BOS. Ir ji... tokį pramušgalvj įsimylėjo?

KNIRTJE. Stačiai proto dėl jo netenka. Ir nenuostabu, gražus vyras. Visas į tėvą. Štai, jo nuotrauka. Čia jis dar uniformoj.

BOS. Jį pažemino?

KNIRTJE. Ne, visiškai atleido iš tarnybos. Ir, štai, per savaitę, ar dvi, gal ryt, nežinau, grįš namo ant mano sprando... Nors, tiesa, tokį vyrą mielai priims kiekvienas kapitonas.

BOS. Na, pasakysiu, kad nelabai noriai imu jį po to, ką jis yra padaręs. Nemėgstu neramių žmonių. Gana man to Jakobo, kuris dirbo pas mane. Jis net pasakodavęs, kad aš mokėdamas algas nusukdavęs sau. Taip, taip... Stačiai beprotis.

KNIRTJE. Tai kaip, atsiųsti man Gertą? Tiesiai į kapitoną ar į uosto kontorą?

BOS. Jei laiku ateis, gali stoti tuojau į „Viltį“. Šiom dienom ji gabenama iš dirbtuvių. Išplauks su statinėm ir maistu, o grįš su pilnu kroviniu. Tu juk visa tai žinai gerai, Knirtje.

KNIRTJE. O, taip, pone.

BOS. Na, lik sveika. *(Tolumoj girdėti balsai.)* Kas ten atsitiko?

KNIRTJE. Žmonės grįžta nuo jūros. „Onoj“ – lavonas.

BOS. Kas toks?

KNIRTJE. Nežinau. Tuoj sužinosiu. *(Bos išeina. Knirtje paskubom seka jį.)*

11. GERT, vėliau BAREND.

(Scena kurį laiką tuščia. Už scenos girdėti balsai. Už lango praeina šnekučiuodami žvejai. Bažnyčios varpai. Įeina GERT. Aukštas, stiprus, 26 metų vyras. Dėvi tamsias kelnes, tokios pat spalvos švarką. Apačioj paprasti flaneliniai marškiniai. Nauja kepurė su matiku. Rankoj ryšulėlis. Jis išbalęs, be barzdos. Įeina bailiai ir nedrąsiai. Apsidairo, vėliau prieina prie pirmos lovos, bailiai įsižiūri. Žengia atgal, žvilgteri į prieškambarį, prieina prie lango, iškiša galvą, sugrįžta į kambario vidurį ir nuvargęs atsisėda į kėdę prie stalo. Ryšulį meta ant grindų. Vėliau pasikelia, prieina prie komodos, išsiima iš stalčiaus duoną ir peilį, atsirikia visą riekę, vėl ją paslepia, atkanda kąsnį, prieina prie stalo, atsisėda, susimąstęs deda pusę riekės ant stalo ir, nejudėdamas, įsmeigia žvilgsnį į tolį. Bažnyčios varpai nutyla.)

BAREND. *(Įeina ir sustoja prie durų, lyg stabo ištiktas.)* Kas čia?.. Gert?..

GERT. *(Paprastai)* Taip, aš... Tu nenori paduoti man rankos?

BAREND. *(Spaudžia jam ranką)* Tu dar nematei motinos?

GERT. Ne. Kur ji?

BAREND. Ji... ji...

GERT. Ko tu įbedei savo akis į mane, lyg girtas?

BAREND. Tu atro dai toks išbalęs.

GERT. Toks apsileidęs, nori pasakyt?.. Duok veidrodį. *(Barend paduoda jam veidrodį.)*
Velniai žino, kas. Na, ir snukis. *(Meta veidrodį į grindis.)*

BAREND. *(Išsigandęs)* O tau... bloga buvo ten, kalėjime?

GERT. Ne. Puikiausia. Kvaila tu galva... Kasdien tau paduoda bifšteksus ir šampaną...
Turit namie degtinės?

BAREND. Ne.

GERT. Tai nubėk, atnešk. Turiu nors gurkšnį nuryti. Kitaip – nuo kojų nuvirsiu.

BAREND. *(Nusiminęs)* Aš neturiu pinigų.

GERT. *(Išsitraukia iš kišenės keletą monetų ir meta jas ant stalo.)* Visa tai uždirbau
kalėjime... Štai... O dabar bėk greičiau. *(Šaukia jam įkandin)* O motina sveika?
(Barend sustoja, patvirtindamas linkteli galvą.) O lo?

BAREND. Ji darže, kasa bulves. *(Žiūri į jį)*

GERT. Liaukis tu taip į mane žiūrėti...

BAREND. Aš turiu... turiu... Kaip čia pasakyti? Priprasti prie tavo veido...

GERT. Na, eik, kvaily! Eik po velnių.

BAREND. *(Greit išeina. Tyla.)*

12. IO ir GERT.

*Įeina Io, negyvu triušiu nešina, nematydama Gerto, nusiima klumpes. Gert ją pamato,
atsistoja. Ji greit atsigrįžta, pamato jį, išmeta iš rankų triušį.*

IO. Gert... *(Puola prie jo, apkabina jį, verkia.)*

GERT. *(Susijaudinęs)* Liaukis verkti... pakėsti negaliu, kai žliumbia. *(Norėdamas
paslėpti susijaudinimą, grubiai)* Nežliumbk.

IO. *(Verkdama)* Gert... Gert... Leisk, aš negaliu susilaikyti.

GERT. O aš... aš... nepakenčiu žliumbimo... *(Išsilaisvina iš jos glėbio.)*

IO. *(Baimingai)* Kaip, žliumbimo?

GERT. Tau nesuprasti to... (*Tarytum sau*) Šešis mėnesiu vienas, vienui vienas, savo kameroj... (*Užsimerkia*) Nuleisk užuolaidą: čia taip šviesu. Galiu proto netekti.

IO. Dieve mano, Gert...

GERT. Nuleisk, sakau tau. (*Io nuleidžia užuolaidą.*) Taip geriau.

IO. (*Nustebus*) Kodėl tu nusiskutai barzdą?

GERT. Mano barzda? Ją atėmė man tenai... Nusprendė, kad aš su barzda perdaug pavojingas... (*Io žiūri į jį.*) O ką, labai sublogęs? Ką?

IO. (*Šypsodamasi, nenorom*) Tu? Kodėl taip manai? Nekalbėk taip... (*Tyliai verkia*)

GERT. Velniai žino. Nejau neatrasi man ką pasakyti? (*Io nervingai juokiasi. Jis rodo savo smilkinius.*) Ką, pražilai?

IO. Ne, ne, Gert.

GERT. (*Nervingai*) Meluoja... Pats mačiau... Siurbėlės... Patupdyti jūrininką į tokį urvą, kur nei atsistot, nei žengt, kur nėra kam žodžio tarti, kur... (*Suduoda kumščiu į stalą.*)

13. Tie patys ir BAREND.

BAREND. (*Jeina buteliu degtinės nešinas*) Štai, degtinė...

IO. Degtinė?

BAREND. Gertui. (*Io nori paimti butelį, Gert pasiima anksčiau.*)

GERT. Nesirūpink. Duok stiklą... Arba nereikia. Galima ir taip. (*Gerai iš butelio.*) A... Gerai... Kuri valanda?

BAREND. Pusė penkių.

IO. (*Pamačius duoną ant stalo*) Tu valgei duonos? Tu alkanas?

GERT. Taip... Ne, ne... Taip... Nežinau. (*Vėl ima gerti.*)

IO. (*Maldaudama*) Nereikia, Gert, nereikia daugiau... Tau kenkia.

GERT. Nereikia... (*Godžiai geria*) Hm... (*Žagsi; matyt, kad degtinė jam kenkia.*) Geriausia priemonė viduriam taisyti... Ko būgštauji, mergele?.. Br... Neskanu... Atpratau... Valgyt turit?

IO. (*Rodydama triušį*) Žiūrėk, koks riebus. Pati pagavau. Prieš valandą jis buvo dar gyvas.

GERT. Tinka rytdienai. (*Barendui, rodydamas pinigų*) O dabar, štai kas: atnešk man ko nors pavalgyti: mėsos, kumpio ar dešros.

BAREND. (*Nustebęs*) Mėšos, Gert?

IO. Šiokią dieną? Tokia ištaiga? Palauk sekmadienio.

GERT. Iki sekmadienio, iki sekmadienio... Juk jūs visus šiuos šešis mėnesius nerijot vien košę ir žirnius? Aš taip nusilpau, kad vos bepavelku kojas. Na, nestovėk kaip baslys. Eik. Ir atnešk sūrio gabalą. Noriu prisivalgyti šiandien iki valiai. (*Juokiasi. Barend išeina. Gert ima butelį; lo sugriebia jį.*) Dar vieną gurkšnį.

IO. Gana, gana!

GERT. Na, gerai, pakaks... (*Linksmi*) O tabako turi?

IO. Dėkui Dievui. Pagaliau, pralinksmėjai. (*Paskubom atneša iš spintos tabaką, vėliau žiūrėdamas į Gertą ir šypsodamasis, ištraukia iš už antjuosčio trumpą pypkę.*) Štai tabakas, o štai...

GERT. Mano sena pypkė.

IO. Taip, aš ją išsaugojau tau.

GERT. (*Prikimšdamas pypkę*) Su kuo tu čia, man nesant draugavai?

IO. Su dėde Kobusu.

GERT. Visą pusmetį neturėjau pypkės dantyse... (*Rūko, nepatenkintas*) O tu vis dar su teta miegi? Šalia jos?

IO. Ir šalia paršiuko.

GERT. O man teks miegoti palėpėj?

IO. Tau ten bus šilta, mano mielas.

14. *Tie patys ir KNIRTJE.*

KNIRTJE. (*Už scenos, murmėdama*) Kam nuleidot užuolaidas?

IO. (*Gertui*) Tsss. (*Užstoja jį.*)

KNIRTJE. (*Įeina, nusiauna klumpes*) Kas čia atsitiko? Kas sukūlė veidrodi? (*Pasilenkia, pamato Gerto kojas*) Kas čia sėdi?

GERT. (*Atsistoja*) Sveika, motin.

KNIRTJE. (*Išsigąsta*) Juk tai... Viešpatie, Dieve...

GERT. (*Juokaudamas*) Ne, tiktai aš, – Gert.

KNIRTJE. (*Atsisėda*) Dieve mano... Net kojos nutirpo... Štai koks tu grįžai namo... Visas kaimas tik apie tave ir kalba... Ar ne gėda tau, sūnau...

GERT. (*Krūpteli*) Kas nori kalbėti apie mane, tekalba man esant. Aš ne vagis ir ne nusikaltėlis.

KNIRTJE. Ne. Bet tu pakėlei ranką prieš viršininką. Tu mus visus padarei nelaimingus. (*Verkia*)

GERT. Ir tu pradedi. Ten su manim elgėsi kaip su šunim, o čia man prikaišioja. (*Ima savo ryšulį*) Aš visai neturiu jokio noro... (*Sustoja prie sienos, meta ryšulį. Prieina prie motinos. Tyliai*) Na, neverk, motin. (*Atsigrįžta*) Prakeikimas. (*Stovi atsigrįžęs*)

KNIRTJE. Tavo tėvas, kuris jau seniai guli jūros dugne, nė nepažiūrėtų į tave... O jis taip pat nemaža išgyveno ir pakėlė.

GERT. Aš labai džiaugiuos, kad nesu toks kaip tėvas... Nesilenkiu kitiems ir nesu reikalingas... (*Šypsodamasis*) Manyje ne žuvies kraujas teka, ne... Na, mano sene, nepyk.

KNIRTJE. (*Nusišypso į jį žiūrėdama*) Papasakok tad, kaip tai visa atsitiko?

IO. Taip, papasakok... Sėsk čia...

GERT. Tai vis dėl tavęs.

IO. Dėl manęs? Kaip tai?

GERT. O taip. Juk aš įspėdavau tave dėl jo.

IO. Dėl ko?

GERT. O dėl to niekšo. Tu, turbūt, pamiršai, kai tuomet su juo šokai.

IO. Šokau? Aš?.. Kada?

GERT. Tą vakarą, kai mes turėjome išplaukti.

IO. (*Prisimindama*) Ak, su tuo švariu kvartirmeisteriu? Nieko nesuprantu... Su Juo? Juk tu pats norėjai?

GERT. Negalėjau aš atsakyti savo vyresnybei. O vėliau, laive, jis ėmė plepėti... aš girdėjau, kaip jis pasakojo kitiems, kad tu...

IO. Kas?

GERT. Kad tu... tu... a, velnias... Esą tu prieinama kiekvienam jūreiviui...

IO. (*Vos pajėgdama ištarti*) Aš?.. Ak, jis niekšas...

GERT. Kai jis, baigęs budėti, naktį nusileido į triumą, aš smogiau jam geležine byle per galvą. Po penkių minučių jau gulėjau sukaustytas... Vėliau, areštas... Tamsus, dvokiantis urvas, be langų, be šviesos, nei atsistot jame, nei žengt... Tuo metu šėlo

baisi audra. Du laivai į šipulius sudužo. Aš maniau, kad viskas eina velniop, maniau, kad niekad daugiau neišgirsiu žmogaus balso, kad niekad nepamatysiu nei tavęs, nei tavęs... Ir visą laiką galvoti apie tai, kad iš to dvokiančio urvo teks keliauti kitan pasaulin vienam, net nepasakius draugams „sudiev“...

(Jėina BAREND su pirkiniais.)

IO. Nekalbėk apie tai toliau, Gert. Tu labai nuvargęs.

GERT. Ir visa tai dėl to, kad aš sudaviau niekšui, kuris pavadino mano sužadėtinę gatvės merga. *(Susimąsto, tarytum prisimindamas)* Ir taip, stačiai iš jūros, iš gryo oro į ankštą kamerą, kur nei vėjo, nei vandens. O tos naktys. Baisios naktys, kuriomis negalėdavau užmigti. Nesibaigiančios naktys, kada pašokdavau kaip beprotis ir blaškydavausi pirmyn ir atgal, pirmyn ir atgal, vis tuos pačius keturis žingsnius... Naktys, kuriomis aš maldavau Dievą, kad tik neišeičiau iš proto ir visa keikiau, visa. *(Bejėgiškai susmunka į kėdę prie stalo ir uždengia veidą rankom, vėliau atsistoja, stengdamasis susivaldyti.)*

IO. *(Glosto jo galvą, kiek patylėjęs)* Vargšas mano.

GERT. Na, gerai, pakaks. *(Ima pypkę)* Ugnies. *(Iš paduoda degtuką. Knirtje sėdi stalo dešinėje, tylėdama stengiasi sulaikyti ašaras, žiūri su gailėsčiu į Gertą. Barend, giliai sujaudintas, nusigręžia. Gert, kelis kartus užtraukęs dūmą, dirbtinai juokiasi.)* Na, mama... *(Knirtje stengiasi nusišypsoti, prieina prie sūnaus, slėpdama susijaudinimą, bet konvulsingai puola į jo krūtinę, verkia; Gert glosto jos galvą.)* Na, gerai, mama, gerai...

(Knirtje susivaldžius pasitraukia į kairę. Gert eina į gilumą ir pastebi Barendą su pirkiniais.)

GERT. Padėk ten tuos skanėstus... *(Pakelia užuolaidas)* Cha-cha-cha, mūsų gaidys, kad jį velniai, tupi ant kaimyno Ari stogo... *(Aistringai)* Ak, patikėkit manim, jei aš dvi dienas, nors dvi dienas jūroj... jūroje pabūti galėčiau, aš tapčiau vėl toks pat, koks buvęs. *(Žiūri pro langą. Girdėti aimanuojant Trius.)* Ko verkia Trius? *(Šaukia ją)* Trius! Trius!

KNIRTJE. *(Greit)* Palik ją. *(Bažnyčioj varpai)* Laivas grįžo į uostą ir ant denio jos vyro lavonas. *(Už lango praeina keletas nuliūdusių moterų.)* Vargšė.

GERT. Vadinasi, Ari?..

KNIRTJE. *(Patvirtindama galva)* Šešetas vaikų...

GERT. Tai... tai... Dievo prakeikimas. *(Nuleidžia užuolaidą)*

UŽDANGA

ANTRAS VEIKSMAS

(Io stovi prie stalo. Maritje ir Simon praeina už lango, vėliau įeina, prie durų jie nusiima kepures. Maritje graži, jauna mergaitė, 19 metų, šventadieniškai apsirengusi. Simon, 54 metų, girtuoklis, dėvi ilgą, darbines klenes, seną megztą, purviną kepurę, raudonus, darbinius marškinius, klumpes.)

1.

MARITJE. Sveika, Io. *(Simonui)* Jų nėra namie?

SIMON. Ne. Dar jų nėra. *(Eina prie durų į kairę)*

IO. Tu jau išėjai?

SIMON. *(Nežino, ką atsakyti)* Taip... aš... aš turiu.

MARITJE. Nieko tu neturi... Pasilik.

SIMON. Ar aš mažas, po velnių... *(Murmėdamas išeina)*

2. IO, MARITJE, vėliau KNIRTJE.

MARITJE. Kas man su juo daryti? Nuo pat ryto ims gerti. O būtum tu jį mačius užvakar. Pusė kaimo jį sekiojo... Ak, Dieve mano, Dieve... Kai buvo gyva motina, jis negėrė... Kai pasirodydavo įgėręs, ji tuoj gerai jį apkuldavo... Ir aš greit pradėsiu...

IO. *(Juokaudama)* Tu taip kalbi, tarytum... *(Juokiasi)* Išgirstų tai tavo Matjas.

MARITJE. *(Išdidžiai)* O, aš dar niekad nesu mačiusi Matjasą geriant. Ir tėvas seniau rečiau gerdavo. Na, ką aš su juo padarysiu... *(Simon praeina už lango, ji žiūri pro langą.)* Žinoma, vėl nulingavo į karčemą. *(Prieina prie Io)* O kiek metų sukanka Knirtje?

IO. Šešiasdešimt vieneri. Pagal savo metus ji dar visiškai stipri, tiesa? Na, tai pasakok... *(Maritje atsisėda priešais židinį, o Io iš dešinės prie stalo.)* Kada jūsų vestuvės?

MARITJE. Kai grįš iš kelionės... Mes norėtume greičiau, nes... *(Šypsosi)* Mes... Na, tu supranti... *(Io žiūri į ją klausiamai. Maritje susigėdusi nukreipia į Io žvilgsnį, linkteli galvą. Jos viena kitą supranta ir spaudžia viena kitai ranką.)* Na, bet tos keleta savaičių greit prabėgs.

IO. *(Paslaptinai, džiaugsmingai)* O mes susituoksim gruodžio mėnesį.

MARITJE. Vadinas ir tu... taip pat? *(Io trukteli pečiais ir garsiai juokiasi.)*

KNIRTJE. *(Jeina krepšiu nešina)* Vėl ji juokiasi... *(Io ir Maritje atsistoja)* Sveika, Maritje...

MARITJE. *(Bučiuoja ją)* Šimtą metų jums gyventi...

KNIRTJE. *(Išima iš krepšio daiktus.)* Saugok Dieve... Šimtą metų... Aš neturiu tiek pinigų... *(Atriša ryšulį.)* Štai, paragaukite pyrago... *(Į Io)* Tu taip pat gali... Ne, ne... neimk dviejų iškart... Kokie tavo ilgi pirštai. Kiekvienam berniokui po riestainį, po pusę pakelio tabokos ir po sigarų dėžutę. O žinote, ką aš duosiu Barendui už drąsą? Štai, žiūrėkit... *(Rodo dėžutę su sidabrinu auskaru)*

IO. Aš dovanočiau tai geriau Gertui.

KNIRTJE. Ne, ne...

MARITJE. Jūs pirkot jį?

KNIRTJE. Pirkau? Ar aš galiu pirkti? *(Atsidūsta)* Šis auskaras, Dievas žino, kiek metų turi.

MARITJE. Ant jo laiveliais su stiebais ir burėmis... Norėčiau turėti tokią sagtį...

IO. Nesuprantu, kodėl jį atiduoti Barendui? Manau, kad Gert, kaip vyresnis...

KNIRTJE. Kas ten ir būtų buvę, neturime skirtis piktuoju... Išgerk, Maritje, ir užkąsk. Štai, čia riestainis...

3. Tie patys, KOBUS ir DAANTJE.

KOBUS. *(Lange)* Ei, jaunime... Stikliuką karčiosios... Tai mus, senius, jaunina... *(Į Daantje)* Ar ne? *(Jeina)*

DAANTJE. *(Jeina – atrodo labai pavargęs.)*

KNIRTJE. *(Į Kobusą)* Tik išmesk iš burnos savo čiulpinį.

KOBUS. Niekados... *(Suvynioja į raudoną nosinę tabaką, kurį čiulpė.)* O dabar... dabar... Tu žinai, ką aš noriu pasakyti.

DAANTJE. Ir aš taip pat sveikinu...

IO. *(Su buteliu rankoj)* Dėdė Kobus, tavęs nereikia klausti, ne? *(Pripila stikliuką)*

KOBUS. Pilk, žinoma... Pilk daugiau... Dar, dar... Nebijok, nė vienas lašas nepražus... Žiūrėk... *(Pasilenkia ties stikliuku, laikydamas rankas užpakaly, ir išgeria stiklą iki dugno. Visi juokiasi „Bravo bravo“... Vėliau atsisėda prie stalo.)*

MARITJE. *(Siūlydama pyrago Daantje)* Nori?

DAANTJE. A, pyragėlio... galima... *(Ima pyragą ir žiovauja.)*

MARITJE. Tu pasakytum geriau „dėkui“...

DAANTJE. Va, kai tu sulauksi mano metų... aš visą naktį nemiegojau... Ir po pietų nenusūdau... *(Sėdėdamas pamažu užmiega.)*

IO. Eitum gulti... *(Juokiasi)*

KOBUS. Taip... jis eitų mielai, tik ne vienas... *(Juokiasi)* Kad būtų kas kojas sušildo...

MARITJE. Tepaima karšto vandens butelį.

KOBUS. Na, aš butelio vietoje ką kita paimčiau... *(Visi juokiasi)*

4. Tie patys ir SAART.

SAART. *(Žvejo našlė, daili, 33 metų moteris, mielai dar ištekėtų; šventadieniškai apsirengus, nusiauna įeidama klumpes, pro duris iškišusi galvą)* Sveiki. Daug laimės.

KOBUS. Pirma įeik.

SAART. Sveiks, Daantje... sveikas Kobus... sveika Maritje... Sveika Io... *(Maritje pasiūlo jai kėdę.)* Ne, ne, ne... nesėsiu...

KNIRTJE. Išgertum nors gurkšnelį...

SAART. Ne, ne, nesėsiu... Palikau puodą ant ugnies...

IO. *(Pripila jai stiklą, pasiūlo)* Nors gurkšnelį...

SAART. Ne, ne... nieku būdu... Duris tik pravėriau, dar kokia katė įšoks... Na, duok, ar ką... *(Ima stikliuką)* Vadinas, daug metų tau... ir tavo sūnums... O kur jie?

KNIRTJE. Gert nuėjo atsisveikint, o Barend ir Matjas į laivą nunešė pagalves ir čiužinius... Jie tuoj grįš, nes lygiai trečią turi būti jau vietoj...

SAART. *(Išgeria stikliuką)* A, net širdis apsalo... Ar buvote pas Linus?

KNIRTJE. Ne, negalėjom.

SAART. O, ten gerai vaišina. Vien tik jaunoji išgėrė, net baisu, kiek įvairių likerių... Tris stikliukus „Rožės be spyglių“, o paskiau du stikliukus „Karštos meilės“ ir, mažiausia, keturis stikliukus „Miško gražuolės“. Ir kur visa tai tilpo?

KOBUS. Galėjo ir lūpos sulipti nuo tų visų niekų. O mes geriau išgerkim karčiosios, o ne saldintos. Juk taip, Daantje?

DAANTJE. *(Nusigandęs)* A, kas?,, Atstokit...

IO. *(Pripila stiklą ir siūlo Saart.)*

SAART. Ne, ne, negersiu...

IO. Juk aš tau jau įpyliau... *(Saart išgeria)*

5. Tie patys ir SIMON.

SIMON. *(Įeina girtas)* Sveiki.

KNIRTJE. A, Simon... Sėsk čia...

SIMON. *(Susmunka į kėdę, prie pat durų)* Štai aš jau sėdžiu.

KOBUS. Na, išmesk karčiosios...

MARITJE. *(Nusigandusi)* Ne, ne...

SIMON. Kas tas per „Ne“?

MARITJE. Gana tau... Na, dabar jau galas... Pradės jau.

KNIRTJE. Simon, ar tu nematei Gerto?

SIMON. O... Gerto? Nemačiau... Velniai žino... *(Nori užsidegti pypkę.)*

SAART. Na, aš jau bėgu.

IO. Kur jau, prisėsk. *(Vėl įpila jai degtinės)*

SAART. Ne, ne. Jei sėsiu, per daug sugaišiu. Na, tiek to. Dar pusę stikliuko ir man pakaks... *(Knirtje pasiūlo jai pyrago.)* Ne, ne, pyrago nenoriu.

6. Tie patys ir GERT.

GERT. *(Įeina iš kairės, jis jau su trumpa barzdele. Dėvi baltą neperšlampamą švarką ir žvejo batus. Ant galvos jūreivio kepurė.)* Štai, ir mes... Heje, visa įgula jau čia. Mano pagarba. *(Pastebėjęs Simoną)* O, jau vienas lavonas... *(Pastumia jį)* Ei, Simon. *(Simon kažką murma)*

MARITJE. Palik jį.

GERT. *(Eina prie stalo)* Po šimts pypkių, kiek visko sunešta... Man dar laiko 15 minučių. Įpilk man... *(Atsisėda tarp Knirtje ir Io)* Tavo sveikatą, motin... Io... Ei, Daantje...

IO. Užmigo su riestainiu rankoje... *(Juokiasi)*

KOBUS. *(Juokiasi)* Chi, chi, chi. Šiandien naktį jį ištiko kažkokia nelaimė... Jį dėl to barė virėja... *(Daantje per sapną dejuoja)* Tss... tsss... Tiktai nesakykit jam...

SAART. Negerai apkalbėti draugą...

KOBUS. Apkalbėt... Namie apie tai aš nieko nesakysiu mūsų vedėjai. Bet jei šeimininkė pastebėtų, tai neišleistų jo dvi savaites iš prieglaudų...

GERT. *(Linksmi)* Tačiau, gal pažadinti jį? Tuoju... *(Dainuoja. Visi jam pritaria ir dainos gale sutartinai visi suduoda j taktą, juokiasi)*

Žemėj Jono Brauno kūno

džiūsta sąnariai *(2 kart.)*

Bet jo siela klaidžioja čia pat.

DAANTJE. *(Per paskutinį taktą staiga pabunda, išsigąsta. Jo kojos nuslysta nuo stalo atramų. Jis, murmeldamas, sako Gertui)* Va, kai sulauksi mano metų, tau irgi panašiai gali atsitikti...

GERT. Aš nesulauksiu senatvės. Nepatikimi laivai neilgai plaukioja.

IO. Ak, Gert... *(J Saart)* Ko tu nesėdi, argi nėra kėdės?

SAART. Ir nereikia... Aš atsisėsiu greta jo... *(Sėdasi į vieną kėdę su Kobusu)*

O tai mano giminaitis hi, ha, ho.

Pasėdėjo pusę metų hi, ha, ho.

MARITJE. *(Keliasi, prieina prie Simon, kuris įbedęs akis į vieną tašką)* Tėvai... tėvai... *(Ji nori jį pakelti ir išvesti)*

SIMON. *(Dusliai murmeldamas)* Jie negali... jie negali... Iš tikrųjų.

MARITJE. *(Piktai)* Ko negali?

SIMON. *(Tyliai murma)* Dugne... supuvę... ir... *(Garsiai)* Tikriausiai. *(Visi, be Knirtje, juokiasi.)*

7. Tie patys ir MATJAS.

MATJAS. *(Įeina, gražus žvejys, 19 metų, mažais ūsais, dėvi neperšlampamą švarką, kepurę, žvejo batus.)* Sveiki.

KNIRTJE. *(Baimingai)* Tu vienas? O kur Barend?

MATJAS. *(Nuoširdžiai, bet grubiai)* Iš kur aš žinau...

KNIRTJE. Juk jūs drauge turėjot...

MATJAS. Jis ten susiginčijo su kapitonu... Na, ir jūreivis iš jo... *(Juokiasi)*

IO. Kaip, susiginčijo? Jau?

MATJAS. Ką čia daug pasakoti?.. Bijo jis ir viskas... *(Į Maritje)* Einam?

IO. Ne, pirma išgerk... Šiandie tetos gimimo diena.

MATJAS. A, tai kitas reikalas... Tokiu atveju... *(Ima stikliuką)* Knirtje... daug metų tau gyventi...

KNIRTJE. Tu mane išgąsdinai...

MATJAS. *(Juokiasi)* Išgąsdinau?

KNIRTJE. Žinoma, išgąsdinai. Juk aš iš Boso jau gavau už Barendą rankpinigių.

GERT. Juk jie pasirašė sutartį. Ko tau čia niurnėti, motin?

KOBUS. Greičiausiai jis bus nuėjęs atsisveikinti su savo širdele... *(Tuo laiku pasigirsta lelle smuiko garsai. Kobus spragsi pirštais ir trypia į taktą.)* Ta-ta-ta...

SAART. Sėdėk ramiai... Tu šokinėji, it kumeliuką prarijęs.

DAANTJE. Kur mums arklius valgyt... mums ir padvėsusios katės neduoda.

8. Tie patys ir IELLE (už lango).

IELLE. *(Groja polką, prašo išmaldos.)*

GERT. Eik čia, seni.

IO. Tas nelaimingas valkiojas čia kasdien.

IELLE. *(Negirdėjęs lo žodžių, įeina grodamas)* Aš tik kartą per savaitę ateinu...

GERT. Sugrok mums ką kitą, seni, nes šita tavo suvalkiota polka...

IO. Taip, lelle, sugrok ką nors dieviško.

KOBUS. Taip, ji tai gerai sugalvojo. Pačirpink.

SAART. lelle, tu štai ką sugrok. *(Niūnuoja)*

„Pažinojau aš širdį,
širdį kupiną meilės...“

MATJAS. Visai tai niekai... Sugrok mums ką nors bravuriško.

IELLE. *(Groja linksmą, bravurinę melodiją.)*

MATJAS. O, tai geras... *(Dainuoja pritardamas j taktą. Visi pritaria)*

Į jūrą leisimės laimėt
ar žūt draugai.
Ūžia staugia vandenų kalnai.
Gal šiandien, o gal ryt poryt
Audroje mūs ne vienas jūroj žus.
Rūstus mūs darbas, mūs dalia
pilna vargų.
Bet geriau mums žūt
neg būt vergu.

9. Tie patys ir BOS.

BOS. *(Prieina prie lango ir šaukia)* Ko jūs čia rékaujat? Marš į laivą... *(Dingsta, tyla)*

10. Tie patys be BOS.

KNIRTJE. Dieve, kaip aš išsigandau...

IO. Ko jis čia? Ar pamišo?

MATJAS. Iškart aš ir nesupratau iš kur kalba.

SAART. Na, ir kvailas tu... Pats žinai, kad Bos čia pat gyvena, o rékauji, kaip patrakęs.

MARITJE. Dieve, ir koks jis įdūkęs...

GERT. *(Karštai)* A, velniai teima... Šeimininkas aš savo namuose, ar ne? „Marš į laivą“... *(Nesuvaldydamas pykčio)* Drožk, lelle... *(lelle derina smuiką.)*

KNIRTJE. Nereikia, Gert... Aš bijau, kad Bos... *(Duoda ženklą lelle, kad jis nustotų groti.)*

GERT. Na, kas čia jums? Vienas bijo jūros, kitas prieglaudos vedėjos, o tu bijai to išpampusio Boso... Kas drįs įsakinėti ir drausti mano namuose.

KNIRTJE. Juk tu pats žinai, kad mes nuo jo priklausom...

GERT. (*Jėgingai*) Priklausom? Ar dar ko nepasakysi? Priklausom... Kokia garbė, ar ne tiesa, kad tu eini jo kambarių tvarkyti... Už 50 centų dukart per savaitę šluoti jo kontorą, nešti šiukšles ir valyti jo purvinus batus, kad už visa tai gautum jų valgių trupinius...

IO. Na, nepyk taip, kvaila galva...

KNIRTJE. Tai dabar jis man prikiš šeštadienį...

GERT. Prikiš... ką tau prikišti?.. Tas perėjūnas, kuris pats neseniai neturėjo nė skatiko... Na, tu turi teisę jam prikišti. Tu turėsi jam išaiškinti šeštadienį, kad jis neturi teisės kišti nosies į svetimus namus.

KNIRTJE. Aš? Kaip aš? Saugok mane, Viešpatie.

GERT. Teapsaugo tave Viešpats nuo šitų tūpčiojimų prieš jį... (*Duoda lelle stiklą degtinės.*) Išgerk, lelle, ir drožk. Galbūt po metų motina pati prašys tave pagroti tą dainą... (*Dainuoja*)

Į jūrą leisimės draugai ir t. t.

KNIRTJE. (*Užčiaupia jam ranka burną.*) Nereikia. Gert, nereikia.

IO. Liaukis, nekankink senės tokią dieną... (*Paduodama ištiesusiam ranką lelle vyno stiklą.*) Še, gerk antrą, kad stipriau stovėtum ant abiejų kojų... (*lelle apeina visus su atkišta skrybėle.*)

KAPS. Na, broli, nesupyk, mano visi kapitalai pas bankininką... (*Rodo į Daantje*) Tu, štai, jo paprašyk. Jis nešioja su savim visą krūvą pinigų.

DAANTJE. (*Piktai, gerdamas*) Ko tu iš manęs visą laiką šaipaisi?

IELLE. (*Išeidamas*) Dėkoju jums visiems, dėkoju... (*Vėl groja*)

MATJAS. (*Į Gert*) Na, ką? Eisim drauge?

GERT. Palauksiu kiek Barendo.

MATJAS. Na, lik sveika, Knir... (*Bendras atsiveikinimas. Išeinantieji praeina už lango.*)

KNIRTJE. Jau pusė trijų. Aš taip susirūpinusi...

SAART. Jau pusė trijų... Aš taip ilgai čia... o duris palikau tik praviras. Ten mano pietūs verda... (*Ima į rankas klumpes ir greit išeidama*) Likit sveiki...

BOS. (*Greit jeina, Gertui*) Pasakyk, gerbiamasis, galbūt ir tu nusistatei neplaukti?

GERT. Tai mane liečia?

BOS. Tavęs laukia kapitonas Hengs. Supratai? (*Gert ramiai žiūri į jį.*) Uosto inspektorius gavo apie tave pranešimą...

GERT. Kas man rūpi uosto inspektorius ir jūs? (*Kobus ir Daantje greitai išeina. Kurį laiką stovi už langą ir klausosi.*) Kas jums pasakė, kad aš nenoriu plaukti?

KNIRTJE. Ne, pone Bos. Jis jau pasiruošęs.

BOS. O tavo antras vyrukas? Kurį kapitonas priėmė jaunesniuoju?

KNIRTJE. Ak, Dieve, kas man daryti?

BOS. (*Į langą*) O jums ko čia reikia, sudribėliai? (*Kobus ir Daantje dingsta*) Tarytum, čia smuklė. Tik girtaut ir lėbaut.

IO. (*Pasiaiškindama*) Šiandien tetos gimimo diena...

GERT. O kad ir ne motinos gimimo diena, mes – savo namuose ir darom ką norim.

BOS. Nedrįsk man kalbėti tokiu tonu.

GERT. Jeigu jums nepatinka mano tonas, galite išeiti.

KNIRTJE. Ak, mielas Gert... neįsižeiskit, pone Bos... Jis toks sunervintas... tada ir lepteli ką nors tokio...

BOS. Ką nors tokio, ko kalbėti nereikia... Padėkos vietoje akiplėšiškumas... ir daryk po to žmogui gera... (*Grasindamas*) Jei po dešimties minučių nebūsi savo vietoje, aš liepsiu policijai atvest tave jėga.

GERT. Mane?.. Policija?.. mane?.. (*Prieina prie jo*) Su kuo jūs kalbate?

IO. Gert, patylėk...

BOS. (*Jėgingai*) Su kuo aš kalbu... Ir jis dar drįsta mane klausti? (*Į Knirtje*) Na, tu prašei mane priimti į tarnybą triukšmadarį, kurį išvarė iš laivyno...

GERT. (*Pašiepiamai*) Ką?.. Tu prašei už mane?.. Tai linksma. Jūs man mokat algą – aš už ją dirbu. Štai ir viskas. Supratot?

BOS. Tu, stačiai, avinas. Štai ir viskas.

GERT. (*Puola jį, Knirtje sulaiko*) Tik dėl motinos... tai aš...

IO. (*Laikydama jį iš kitos pusės*) Gert... Gert...

BOS. Ir tai tavo namuose, Knirtje... (*Eina prie durų*) Sudie... (*Sausai*) Pagalvok gerai, Knirtje. Juk aš tau patikėjau rankpinigius.

KNIRTJE. Ak, pone, pone...

BOS. Kada aš su tavim taip elgiausi?

KNIRTJE. Ne, pone Bos... Tamsta ir ponas pastorius...

BOS. Vienas tavo sūnus nenori plaukti į jūrą, kitas... (*Į Gert*) Tu dar įkliūsi kartą. Palauk.

GERT. Štai kaip?.. Grasini? Ne, brole. Ten – laive – aš jūreivis, o čia – kapitonas. Spjaut man į šeiminką.

BOS. Jūs, snargliai, negerbiate žilo plauko...

GERT. A, prasideda mažytis pamokslas. (*Aštriai*) Pagarba žilam plaukui. Aš gerbiu žilą plauką... Jei jis pražilo nuo vargo ir skurdo... Ir dorai gyvenant. O jus mes pažįstame. Tiesa, mano tėvas buvo kitoks. Bet, dėkui Dievui, žmonės keičiasi. Sūnus jam nebus tai, kas tėvas, ir, galbūt, su mano sūnumi, jei jį turėsiu, neatsitiks to, kas buvo atsitikę man, kai būdamas 12 metų, atėjęs kartą į kontorą pasiteiraut apie savo tėvą, kitą kartą apie brolius, radau ten ramiausiai besėdintį štai šitą laivų savininką prie pinigų dėžės su grogo stiklu. Jis parodė man tada duris ir ramiai pasakė: „Jei žinios bus patvirtintos – jūs pakankamai anksti tai sužinosit“...

BOS. Meluoji, taip nebuvo, visa tai nesąmonė ir plepalai... Kas ten bebūtų, tu puolei mane be jokio pagrindo. Na, bet tai atsitiko tavo namuose. Bet jei tu imsi kelti maištą laive, mano mielas, tai įsidėmėk, kad tokiais atvejais mes turime įstatymą.

GERT. Cha, cha...

BOS. O tu geriau pasakyk, kas jus per ištikus metus valgydina?

GERT. (*Ramiai, bet ryžtingai*) O kas jums gauda žuvį jūros gelmėse? Kas kas dieną ir kas valandą stato į pavojų savo gyvybę? Kas savaitėmis neturi progos nusirengti ir vaikšto druskos išgraužtomis rankomis, neturėdamas net vandens veidui nusiprausti? Kam tenka miegoti kaip šunims po du, po tris vienoj būdoj? Kieno motinos ir žmonos lieka elgetomis? Kas jums? Juk laivas apdraustas. Nelaimei atsitikus, mes žūstame... mes apdraudimo neverti!

KNIRTJE. (*Ramindama jį*) Gert, Gert... (*Tuo metu už lango pasirodo jaunų ir senų žvejų, jie lenkiasi Bosui. Vienas jų klausia Gertą*) Eini, ar ką?

GERT. Tuo ateisiu.

BOS. (*Į žvejus*) Gero vėjo, vyrai... Pasakykit kapitonui... Arba ne, nereikia. Aš pats tuojau ateinu. (*Žiūri į laikrodį*) Be penkių trys... Štai, ką aš noriu tau dar pasakyti: kai šiandien naktį tu eisi gulti į savo kajutę, žinoma, anot tavęs, į šuns būdą, tai pagalvok, kaip aš rizikuoju. Jeigu žūklė nepavyks, jei per audrą tinklai žus, jei suduš laivas, arba žaibas trenks į stiebą, jeigu pateksite į seklumą, ar dar, Dievas žino, kas gali atsitikti... Štai, tik ką daviau rankpinigių tavo motinai, o tavo brolis Barend jau paspruko.

KNIRTJE. Ne, pone Bos, negali būti.

BOS. Tik ką man apie tai pranešė telefonu kapitonas Hengst. Kitaip aš čion visiškai neateičiau. Klausyti tavo sūnaus užgauliojimų... Sudie. Einu į laivą... *(Grasindamas Gertui)* Jei tu laiku nebūsi, aš pritaikysiu tau 16-tą straipsnį – 25 guldenus pabaudos.

GERT. Kodėl ne.. Mes turim daug pinigų... Cha, cha, cha...

BOS. *(Jsiutęs, į Knirtje)* O tu kol kas esi nereikalinga mano žmonai.

KNIRTJE. Pone Bos, kuo aš kalta?

GERT. Tai ką, senei nori atkeršyti?

BOS. Dėl to, kad jos mylimi vaikučiai pritaršė jos lizdą. Po šios kelionės pasieškok sau kitą šeiminką, tokį, kuriam daugiau suteiktų nemalonumo pasikalbėjimai su tokiomis kiaulėmis, kaip tu. *(Greit išeina)*

GERT. Lauk iš čia, šunie... *(Puola jį)*

KNIRTJE. *(Pastoja jam kelią)* Gert, Gert...

GERT. *(Sustoja, tylą.)*

12. Tie patys be BOSO.

KNIRTJE. Na, ir dienele... Dieve mano...

IO. *(Ją ramindama)* Nenusimink, tetule... Gert juk teisus.

KNIRTJE. Teisus? Argi mes galime būti teisūs? *(Staiga jai kyla mintis ir ji apsiauna klumpes ruošdamasi išeiti.)* Einu išekoti Barendo... Dieve, jei iš tikrųjų jis pabėgo, jam juk gresia kalėjimas... Abu sūnūs...

GERT. O su manim nenori net atsiveikinti? Palinkėti man laimingos kelionės?

KNIRTJE. Mano galva svaigsta... Bet aš ateisiu į uostą. Būtinai ateisiu... *(Greit išbėga)*

13. IO ir GERT.

IO. Man gaila jos. Vargšė senė.

GERT. Koks niekšas... Gyvulus...

IO. Kur tavo kepurė? Reikia surasti... Tu teisingai jam viską išdrožei... Ar neužsidėjo jos girtas Simon? Na, ko taip piktai žiūri? Štai ji... *(Nuskina gėlę, įsmeigia į kepurę ir uždeda ant galvos)* Štai kaip... *(Atsisėda jam ant kelių)* Ir kiekvieną naktį teikis galvoti

apie mane... Kiekvieną naktį... Na, ar galvosi: taip? (*Pašoksta*) Ak, jei dabar tu būtum jau grįžęs...

14. *Tie patys ir KNIRTJE.*

KNIRTJE. (*Išsigandusi, vos alsuodama*) Jo čia nėra?

GERT. Jis sėdi mano kišenėje...

KNIRTJE. (*Ankstyvesniu tonu*) Saart matė, kaip jis čia slankiojo netoli, apie namus... Dieve mano, Dieve mano...

GERT. (*Ima savo švarką ir batus*) Na, mes einam... Eikš su mumis.

KNIRTJE. (*Baimingai*) Ne, ne...

IO. Tu vėliau ateisi?

KNIRTJE. (*Kukliai*) Nepamiršk tabokos ir sigarų...

GERT. (*Linksmi*) Bet jei tu pavėluosi, aš į tave vėliau ir nepažiūrėsiu. (*Išeina su Io. Tyla.*)

15. *KNIRTJE ir BAREND.*

BAREND. (*Greit įeina iš kairės*) Tššš...

KNIRTJE. (*Prie lango, greit atsigręžia*) Begėdi, tu...

BAREND. Tššš... tššš...

KNIRTJE. Na, ko čia šnypšti? Aš, štai, sušauksiu visą kaimą, jei tu tučtuojau nebėgsi paskui Gertą.

BAREND. (*Vos alsuodamas*) Jei gali – gražink Gertą...

KNIRTJE. Tu proto netekai iš baimės...

BAREND. (*Baimingai*) Jų laivas „Viltis“ žūsta... Dugne... supuvę...

KNIRTJE. Nekalbėk niekų. Visai tai – plepalai. Jau išmušė tris. Bėk greičiau.

BAREND. (*Stengdamasis nepravirkti*) Jei tu manim netiki...

KNIRTJE. Niekuo netikiu... Eik, arba aš tave apkulsiu...

BAREND. (*Primygtinai*) Mušk mane... na ką... Mušk. Dieve... Sulaikyk Gertą... Stalius Simon man pasakė...

KNIRTJE. Simon girtas.

BAREND. Geriau užmušk mane... Bet aš nenoriu į laivą, kuris tikriausiai paskęs...

KNIRTJE. Eik, sakau tau... Imk savo taboką ir eik...

BAREND. (*Nepaprastai išsigandęs, rėkia*) Neisiu. Neisiu. Tu nežinai. Tu nieko nematai... (*Siaube*) Triume, mačiau, vanduo. Pats mačiau. Statinės vandeny plūduriuoja... Ten mirtis... Ir niekas to nemato...

KNIRTJE. Tiek vandens kiekvienam laive. Pasakok kam kitam, o ne man, senai žvejo žmonai. Ar kapitonas Hengs mažas vaikas? Juk ir tavo tikras brolis, ir mažasis Petči, Trius sūnus... Ką? Ar visi jie kvailiesni, negu tu? (*Primygtinai*) Kelkis, aš nenoriu, kad tave jėga nutemptų policininkai.

BAREND. (*Verkia*) Motin... brangioji motin... Neliepk man eiti... (*Susmunka kėdėje, prie durų, uždengia veidą rankomis*) Jei aš pakliūsiu į šitą laivą... Tai tu niekuomet daugiau manęs nematysi... Niekuomet nematysi ir Gerto...

KNIRTJE. Kiekvienas laivas Dievo rankoje... Nereikia rūstinti Dievo ir iš baimės taip kalbėti. (*Meiliai įkalba*) Na, einam... Gėdinkis, Barend, tu juk ne vaikas. Eime... O aš dar norėjau suteikti tau malonumo, dovanoti tėvo auskarą... Na, eime.

BAREND. (*Maldauja*) Mama... geroji, brangioji mama... Negaliu... negaliu eiti... Aš nuskęsiu. Paslėpk mane, paslėpk...

KNIRTJE. Tu visiškai pamišai, mielas. Jei nors vienu tavo žodžiu tikėčiau, ar aš išleisčiau Gertą? (*Įkišdama į jo kišenę tabaką ir sigarus*) Štai tau taboka, sigarai... Na, o dabar sėsk... Sėdėk ramiai... Aš įsegsiu tau auskarą... (*Įkalba kaip vaikui*) Gryno sidabro. Ant jo – buriniai laiveliai... Štai... O dabar pasižiūrėk į veidrodį... (*Prineša veidrodį*)

BAREND. (*Verkia*) Ne, ne...

KNIRTJE. O dabar eik. Eik, eik, mano vaikeli. Juk aš turiu tik tave ir Gertą. Daugiau nieko pasauly. Na, eik, eik... Kiekvieną naktį maldausiu Dievą, kad sugrįžtumėt sveiki... Ir tu melskis... Melskis ir tada būsi geras jūreivis... Tada... tada... (*Verkia*) Na, eik dabar, Barend... (*Laiko prieš jį veidrodį.*)

16. Tie patys ir DU POLICININKAI.

PIRMAS. (*Įeina, širdingai*) Kapitonas Hengst kreipėsi į rajono viršininką ir įrašė... Tai eikim, vyreli... Mes neturim laiko laukti.

BAREND. (*Surinka*) Nenoriu... aš neisiu... Laive... vanduo sunkiasi...

ANTRAS. (*Nuoširdžiai*) Tai kodėl tu pasirašei sutartį, baily? (*Tekšena per petį*) Eime. Argi tempsi dabar tave jėga?

BAREND. Nelieskit manęs, nelieskit... (*Griebiasi durų rankenos ir užuolaidų.*)

PIRMAS. Negi tave riši dabar.

BAREND. (*Gailiai*) Padėk, motin. Gelbėk mane... Tu manęs niekad daugiau nematysi. Aš paskėsiu... Aš paskėsiu purvinoj, dvokiančioj jūroj...

PIRMAS. Na, eime, eime... Palik duris... (*Ima už rankų aukščiau alkūnių*)

BAREND. (*Dar stipriau įsikabinęs rankomis*) Ne, ne... Nukirskite geriau rankas... Dieve, Dieve mano... (*Griebiasi sienos*)

KNIRTJE. (*Beveik rékdama*) Dieve, kaip jis bijo...

ANTRAS. Pasakyk jam, kad nesipriešintų...

KNIRTJE. (*Verkia*) Paleisk rankas... (*Atplėšia Barendo rankas*) Paleisk. Dievas tavęs nepaliks...

BAREND. (*Nuleidžia rankas, pavargęs. Garsiai verkia*) Tu manęs... niekad daugiau... niekad daugiau... nematysi...

PIRMAS. Eime, pagaliau... (*Du policininkai išveda Barendą.*)

17. KNIRTJE, vėliau SAART.

KNIRTJE. (*Prieina prie lango, pavargusi sunkiai susmunka į kėdę.*)

SAART. (*Pasirodo lange, žiūri policininkų įkandin, domėdamasi klausia*) Kas atsitiko, Knir?..

KNIRTJE. (*Verkia*) Barendą... policininkai nusivedė į laivą... Ir man vėl gėda eiti per kaimą... Ir aš negaliu atsisveikinti... Kokia gėda... kokia gėda...

SAART. (*Žiūri su užuojauta tai į Knirtje, tai į tolstantį Barendą. Tuo laiku leidžiasi...*)

... UŽDANGA

TREČIAS VEIKSMAS

Šešioms savaitėms prasliskus....

Vakaras. Visos durys ir langai uždaryti. Dega žiburys. Židinio ugnis apšviečia kambarį raudona šviesa. Audra šėlsta viso veiksmo metu.

1. IO, KNIRTJE, KLEMENTINA ir KAPS.

(Knirtje guli apsirengus lovoje, Io sėdi priešais, skaito.)

IO. Aš tau perskaičiau maldą už žūstančius jūroje. Kokia graži malda. Tu girdėjai, teta? Tu miegi? *(Beldžiasi į duris iš lauko pusės. Io eina pirštų galais prie durų ir įleidžia Klementiną ir Kapsą. Kai atsidaro durys, girdėti stiprus bangų ūžesys.)*

KLEMENT. *(Apsigaubus skara)* Uždaryk greičiau duris. Koks baisus oras. Kokia audra. Į akis smėlio pripūtė... Ką, Knir jau miega?

IO. Ji prigulus. Vis dar sirguliuoja... Ją krečia drugys ir ji kosti.

KLEMENT. Aš atnešiau jai sriubos lėkštę ir kiaušinių. *(Į Kapsą, kuris sustoja prie durų.)* Na, Kaps.

KAPS. Tuoju. *(Kaps, buhalteris, 50 metų, aukštas ir liesas, padėvėtais rūbais, iš kurių tarytum išaugęs. Reti pilki plaukai, maža reta barzdelė, negražus. Truputį neprisigirdi ir tuo pasinaudoja. Rankose į skarelę įvyniota lėkštė.)*

KLEMENT. Padėkit ant stalo.

KAPS. *(Tyliai eina prie stalo ir padeda)*

KLEMENT. Stačiai vargas su tuo kurtiniu. *(Į Io)* Ką tu skaitai?

IO. Maldą į Dievo motiną. *(Deda knygas ant stalo)*

KLEMENT. *(Garsiai į Kapsą)* O kur kiaušiniai?

KAPS. Gerai, aš girdžiu.

KNIRTJE. *(Gulėdama)* Kas čia?

KLEMENT. Tai aš... Klementina.

KNIRTJE. *(Keliasi)* Kaip vėjas?

KLEMENT. Aš atnešiau tau sriubos lėkštę ir mėsos. *(Atriša skarelę, kuri visa šlapia. Į Kapsą, nustebusi).* O, visagalis Viešpatie... Ką tu padarei, Kaps?

KAPS. Pamėgintumėte jūs nešti. Smėlis taip ir kerta į akis.

KNIRTJE. Dėkui jums, panele.

KLEMENT. *(Atriša skarelę, į Kaps)* Aš viena pareisiu namo. *(Kaps išeina)*

2. Tie patys, be KAPS.

KLEMENT. Ir kam tėvas laiko tokį buhalterį. Kurčias, nemandagus, bjaurus.

KNIRTJE. Sėskit, panele... Ir tavo mamytei padėkokit.

KLEMENT. Na, jau šitą mes geriau paliksime... Tėtė ir mama vis dar įsiutę... Jie dar nepamiršo tos istorijos su tavo sūnumis... Io, nori eiti su manim prie jūros? Niekad jūra dar taip nesiautė, kaip šiandien.

IO. Noriai, panele. *(Ruošiasi eiti.)*

KNIRTJE. *(Nusigandus)* Ne, ne, nepalikit manęs vienos... Argi galima tokiu metu eiti prie jūros? *(Pasigirsta baisus vėjas ir trenksmas.)*

IO. Kas tai?

KLEMENT. kažkas griuvo.

3. Tie patys ir KOBUS.

KOBUS. *(Įeina drebėdamas. Greitai uždaro duris, prie kurių palieka klumpes.)* Dieve mano, Dieve mano. Koks vėjas. Vos galvos nuo pečių nenutraukė... *(Trina sau juosmenį)*

IO. Kas tave ištiko?

KOBUS. Medį prie tvarto taip, va, ir sutriuškino... *(Eina per kambarį.)*

IO. Kaip tu atėjai per tokį orą ir taip vėlai, dėde Kobus?

KOBUS. Aš ėjau daktaro Daantje.

KLEMENT. Ar senis Daantje serga?

KOBUS. Taip, jis guli jau visą dieną. Ir visa, ką jis valgo, nueina niekais. Nuo pat pietų vien niekus plepa. Jis, matot, norėtų nuleisti valtį, iškelti bures ir plaukti į Šiaurės ašigalį. Byla artėja prie galo, sakau aš vedėjai; reikėtų pakviesti daktarą... O ji atsako: „Ne tavo reikalas“. O dabar, štai, pati pasakė... O ar negalėjo ji to pasakyti per pietus? Dabar aš nuėjau daktaro, o jis jau iškeliavęs iš namų. Nubėgau pas Simoną, kad jis nuvežtų mane.

KLEMENT. Girtas Simon?.. Ar tu nebijai, kad jis gali tave su visu vežimu apversti?

KOBUS. Ne, ne. Šiandien jis negirtas.

KLEMENT. Tai stebuklas.

KOBUS. Štai, ką aš norėjau pasakyti... (*Stipri vėjo srovė*) Et, tas vėjas. Štai, ką aš norėjau pasakyti... Daantje laimingas, kad guli be sąmonės, nes jis labai bijo mirti. Labai bijo...

KLEMENT. Juk kiekvienas bijo...

KOBUS. Kiekvienas? Ne, kaip čia pasakyti... jeigu rytoj ateitų mano eilė, tai kas daryti... Dievas davė, Dievas atėmė... O jūs pagalvokit apie tai geriau pačios. (*Klementina juokiasi.*) Nėra ko čia juoktis. Mes pasiimam žuvį – Dievas pasiima mus... Kai aš gaudžiau silkes ir sūdžiau jas, dažnai stigdavo man drąsos jas užmušinėti. Kai tekdavo pirštu nusukti žuviai galvą ir peiliu išpjauti pūslę, patikėkit manim, ji taip protingai pažiūrėdavo. Ir vis dėlto, per valandą prisūdydavau dvi statines. O kiekvienoj statinėj 1400 galvų. Juk tai 2800 akių, kurios žiūri į mane, ir dar kaip žiūri... Paklauskite mane, kiek aš esu žuvies prisūdęs. O aš buvau nepaprastas žuvų darinėtojas. Ir kaip manęs žuvys bijojo. O, kaip bijojo. Jos žiūrėjo į dangų, tarytum norėdamos pasakyti: kas čia dabar? Ar Visagalis nedovanojo mums gyvybės taip pat kaip ir žmogui?.. Ne, ne, sakau jums: mes pasiimam žuvį, o Dievas pasiima mus... Ir gyvis turi mirti, ir mes taip pat.

KNIRTJE. Ir kas čia per kalbos prieš naktį? Turbūt jau išmetei stikliuką.

KOBUS. Stikliuką? Net kavos puodelio neteko gerti. (*Už scenos triukšmas*) Tšš... Tai turbūt Simon.

KNIRTJE. (*Atsistoja ir klausos*) Na, ar ne tiesą sakiau? Daržinė tikriausiai sugriuvo. (*Apsigaužia skara ir nori įsispirti į klumpes.*)

IO. Leisk, aš eisiu. Tau negalima išeiti.

KNIRTJE. Ne, aš noriu pati... (*Išeina*)

IO. Kokia ji užsispyrus. (*Į Kobusą*) Įsipilk pats sau kavos puodelį, o aš eisiu jai padėti. (*Išeina, užtrenkdama duris*)

KOBUS. (*Uždengdamas rankom žiburį*) Uždaryk duris, o tai vėjas žiburį... (*Įsipila kavos*)

KLEMENT. (*Prieina prie lango, pakelia užuolaidą, vėl vėjo srovė, audra.*) Na, ir oras. (*Grijta prie stalo.*) Aš dėkosiu Dievui, Kobus, jei „Viltis“ laimingai sugrįš į uostą...

KOBUS. Taip, tokią naktį nė vienas laivas nėra apsaugotas. Bet „Viltis“ – senas laivas. O seni laivai labai retai skęsta... (*Į Klementingą*) Ar leisite jums kavos puodelį?

KLEMENT. Ne, ne. (*Kiek patylėjus, tarytum sau*) Aš melsiuos šiąnakt Dievui, kad...

KOBUS. Taip, panele. Bet juk ir „Jakob“ jūroj, ir „Matilda“, ir kiti laivai taip pat. Tad kodėl jūs minite tik vieną „Viltį“?

KLEMENT. Dėl to, kad šito laivo dugnas supuvęs ir sunkias vanduo... Tai pasakė man... tai pasakė man... *(Susigriebia ir nutyla)*

KOBUS. *(Ramiai, siurbtelėjęs kavos)* Kas tai jums pasakė?

KLEMENT. Tai pasakė... Aš taip maniau... man atėjo į galvą...

KOBUS. Na, panele, jūs niekus tauškiate.

KLEMENT. *(Nutraukia)* Tss! *(Jeina Knirtje ir Io.)* Greičiau uždaryk duris, Knir. Žiburj...

KNIRTJE. *(Nusigaubia skarą)* Gerai, kad nuėjom pasižiūrėti...

IO. Stogą nunešė...

KNIRTJE. Ak, kur dabar mano berniukai? Koks siaubas dabar apėmęs Barendą... Ir kaip tyčia grįžtant.

IO. *(Į Klementingą)* Išgerkit dar su mumis kavos. *(Į Knirtje)* Ir tu, tetule. Koks ilgas vakaras ir koks baisus. *(Audra šėlsta.)*

4. Tie patys, SIMON ir MARITJE.

(Jie labai greit jeina, uždaro paskui save duris. Simon blaivus, apsiavęs batais, persirišęs kepurę raudona skarute per smakrą. Senas švarkas, atversta apykaklė. Maritje verkia. Ji apsigaubus skara. Jeidama palieka klumpes prie durų.)

SIMON. Labą vakarą. Tai pašėlus audra. *(Į Maritje)* Gana tau žliumbti. *(Užsidega trumpą pypkę)*

MARITJE. Vargšas Matjas. Kai tik įsigalvoju apie jį...

KNIRTJE. Na, liaukis, liaukis. Žiūrėk Io. Jos mylimasis taip pat jūroje. Kvaila tu mergaitė. *(Į Io)* Įpilk jai puodelį kavos, kad nusiramintų.

MARITJE. Juk jau šešta savaitė. *(Verkia)*

KOBUS. *(Į Simoną)* Na, ką, yra arkliai?

SIMON. Velniškai nenoriu... Ir jeigu ne Daantje...

IO. *(Paduodama Simonui kavos puodelį)* Išgerk, Simon. Tau naudinga. *(Simon ima ir geria. Tuo metu Kobus eina prie durų. Įsispiria į klumpes ir apsigaubia skara. Simon grąžina Io puodelį.)* Dar puodelį?

SIMON. Ne, ne. Mes neturim laiko. Na, pasiruošęs, Kobus?

KOBUS. Jau. Žiūrėk, važiuok atsargiau. Taip tamsu. Labanakt visiems.

SIMON. Na, na, eik. *(Išstumia Kobusą už durų ir pats išeina.)*

5. KLEMENTINA, KNIRTJE, IO ir MARITJE.

MARITJE. *(Sėdi prie stalo ir žiūri prieš save.)*

IO. Dieve mano, nenusimink. Geriau pakalbėkim. Paplepėkim... Tada ir kitos mintys ateis...

MARITJE. Vakar buvo toks pat bjaurus oras. Ir aš sapne mačiau tokias baisenybes.

KLEMENT. Sapnas lyg putos vandens paviršiuje. Kvailutė.

MARITJE. Aš net nežinau, ar tai tikrai sapne mačiau... Staiga girdžiu, beldžia į langą. Iš pradžių guliu ramiai. Dar kartą beldžia. Keliuos. Nič nieko nematyti. Nieko... Kaip tik susiruošiau gult, vėl beldžias, trečią kartą. Štaip taip... *(Suduoda į stalą.)* Ir čia aš pamačiau veidą... Matjas... Išbalęs toks... Dieve mano... Ir nieko daugiau nematyt... Nieko negirdėt. Tiktai vėjas staugia...

KNIRTJE. *(Siaubingai)* Triskart beldė? *(Maritje linkteli galvą.)* Triskart?

MARITJE. Štai taip. *(Suduoda į stalą tris kartus.)*

IO. Ar proto netekai? Tik senę gąsdini savo bildesiu. *(Beldžia į įeinamas duris. Visi nusigąsta.)*

6. Tie patys, TRIUS ir SAART.

(Jeina, apsigaubusios skarom. Trius, žvejo našlė, 36 metų, tyli iš pažiūros.)

SAART. Ko jūs taip į mus žiūrit? *(Nusiauna klumpes, numeta apsiaustą.)* Labą vakarą, panele.

TRIUS. Mes nekliudome? *(Nusiauna klumpes, numeta apsiaustą ir skarą.)*

IO. *(Nusiraminus)* Ne. Dėkui Dievui, kad jūs atėjote.

SAART. Bjauru lauke. Smėlis ir į akis, ir į ausis. Ir šuniškai šalta... *(Krūpteli)* Pridėkite dar malkų. *(Io prieina prie židinio ir įmeta keletą pagalių.)*

TRIUS. Negalėjau namie išsėdėti. Vaikai jau miega. Nei gyvos dvasios aplink. Vėjas vien staugia... *(Atsisėda)* Du stulpų ant kranto išvertė. *(Visos moterys po kojom pasistato suoliukus. Saart ir Trius išsitraukia iš kišenių rankdarbius. Io lopo senas*

žvejo kelnes. Knirtje ado kojines. Klementina atsisėda kiek atokiau, arčiau prie židinio, ir nieko neveikia.)

KNIRTJE. Vadinasi, du stulpus?

SAART. Pakalbėkim geriau apie ką kita.

IO. Ir aš taip manau. *(Į Saart)* Nori cukraus ar pieno?

SAART. Ko čia klaust? Aš be cukraus negeriu.

IO. O, štai, Gert geria be cukraus...

KLEMENT. *(Į Trius)* O tavo vaikas elgėsi kaip vyras. Kaip dabar matau. Stovi ir atsisveikindamas mosuoja kepure...

TRIUS. *(Atsigręždama į jį)* Taip, nuostabus berniukas. Ir dar neturi 12 metų... O prieš du su puse mėnesio jis pats savo akimis matė, kaip „Ona“ įplaukė į uostą su jo tėvo lavonu. Ir vaikas išgyveno tai neblogiau, kaip suaugusieji. O vakarais mes, kaip seniau, vėl sėdėdavom su juo ir šnekučiuodavom apie šį bei tą...

IO. Tu taip gerai moki pasakoti. Papasakok mums ką nors.

KLEMENT. Aš galiu visą naktį sėdėti ir klausytis pasakojimų iš žvejų gyvenimo.

KNIRTJE. *(Pro dantis)* Tik nieko nepasakok apie mirtį.

TRIUS. *(Į Klementiną)* Koks čia mūsų gyvenimas, panele... Kad jūs žinotumėt, kokia kančia, kad ir laukti grįžtant laivo, kai vietoj penkių savaičių jis plaukioja šešias, septynias savaites, du mėnesius... Ir, štai, pagaliau praeina devynios savaitės, dešimt... O jei ir grįžta, po kelių dienų vėl tos pačios kančios. Ir vis dėlto anksčiau ar vėliau neišvengsi to, kad laivas nebegrįš iš jūros... O man taip atsitikdavo... Taip, taip, brangiai mes už žuvį mokam... *(Tyliai verkia)* Ari...

IO. Tai buvo taip neseniai.

TRIUS. *(Susivaldydama)* Ak, panele. Norėtum kasdien, kas valandą kalbėti apie mūsų vargus, rékti visiems. Likau dabar su šešetu vaikų. Tėvas, geriausias žmogus, kokį aš pažinojau, palaidotas jūros dugne. Ir dar toks jaunas. Toks geras. Blogo žodžio mūsų namuose žmogus neišgirdavai... Jūs, panele, niekad netekėkit už žvejo... O, iš tikrųjų, kaip skaudu, kai tau brangų žmogų paguldo ant lentos, apsupa burės gabalu, pririša akmenį, paskui apeina triskart apie stiebą ir... viens, du, trys... „Vardan Dievo“... Taip, brangiai mes už žuvį mokam... *(Tyliai verkia.)*

IO. *(Po pauzės, ramindama jį)* Na, gana, liaukis, Trius. Girdi.

SAART. Įpilk dar puodelį. *(Į Maritje)* O tu vėl žliumbi? Ji vien tik galvoja apie savo sužadėtinį.

MARITJE. Ne, aš prisiminiau brolių, kuris taip pat anksti paskendo.

IO. *(Nervingai)* Ar jums malonu visą laiką, be pertraukos, vis tą patį...

KLEMENT. Ar jis taip pat žūklės metu nuskendo?

MARITJE. (*Vėl imasi darbo*) Tai buvo jo antros kelionės metu. Ir lyg nujautė. Visą naktį, pasakojo kapitonas, jis verkė motinos; jis tada sirgo... Kai kapitonas ėmė jį raminti, jis tarė: „Ne, kapitone; galbūt motinai ir pagerės, bet aš jos nebematysiu. (*Atsidusus*) Ir štai kodėl tėvas ėmė gerti.

KLEMENT. Tačiau, Maritje...

MARITJE. (*Tyliai, bet griežtai*) Teisingai, panele... Kai tėvas, gavęs už mano brolių aštuoniolika guldenų 45 centus, parėjo namo, atrodė visiškai pamišęs. Ir nieku būdu negalėjo nusiraminti. Jis metė pinigus į žemę ir keikė visus. Tada turėjau vos keturiolika metų. Aš verkiau, bet rinkau nuo žemės pinigus. Jie galėjo būti mums reikalingi... Prieš kiek laiko mes buvom palaidoję motiną ir tai brangiai mums atsiėjo. O 18 guldenų dideli pinigai, labai dideli.

IO. Aštuoniolika guldenų už vaiko gyvybę. Aštuoniolika... (*Stipri vėjo srovė*) Tššš... (*Klausosi*)

SAART. (*Po pauzės, kurios metu girdėti vėjo staugimas*) Ne, nieko... Tiktai vėjas. Ko tu taip bijai, lo?

IO. (*Dėdamasi linksma*) Bijau? Cha, cha, cha... Aš bijau...

KNIRTJE. (*Sau*) Jeigu jūra papasakot galėtų. Taip. (*Nustoja adžiusi*) Vyras buvo žvejys, toks pat, kokių tūkstančiai žūsta jūroje. Atsimenu, kartą štai kas buvo atsitikę. Ir kaip jis apie tai pasakojo. Laivas nugrimzdo į dugną. Jis drauge su seniu Dirk buvo įsikibę apverstos valtys. Banga ją buvo apvertusi... Senis Dirk labai nuvargo, ar jau buvo tiek senas, kad negalėjo užkopti ant valtys. Tada mano vyras įsmeigė į bortą peilį, kad Dirk galėtų už jo laikytis... O šis, paskubom, griebėsi už ašmenų ir susipjaustė pirštus. Iki kaulų įsipjovė, ir taip pakibo. Taip... taip... Taip ir buvo... O tada vyras užtempė jį ant valtys. Visą naktį juos blaškė bangos. O senis Dirk, ar tai netekęs kraujo, ar iš baimės, pamišo. Sėdi prieš mano vyrą ir žiūri į jį kaip katė klaikiomis akimis. Ir sako, kad jame pats velnias sėdys, pats šėtonas. O kraujas taip ir teka valtys kraštais, o bangos vos spėja jį nuplauti... Kai išaušo rytas, Dirk vis dėlto nuskendo. O vyrą vėliau paėmė prekinis laivas... (*Atsidūsta*) Bet po to praslinko tik treji metai, tai buvo jau prieš dvylika metų, žuvo ir jis, o su juo ir du vyresnieji sūnūs, plaukdami „Klementina“... Jūsų tėvas jūsų vardu pavadino tą laivą... Ir kas su juo atsitiko, nežinau. Ir niekas nežino. Nei vienos lentos, nei vienos skiedros to laivo neišplovė jūra į krantą... Nieko... O laikas bėga ir pamažu užmiršti. Tai mūsų vienintelė paguoda... Ir tiesą Trius sako: brangiai mes už žuvį mokam. (*Klementina tyliai verkia*) Jūs verkiat, panele.

KLEMENT. (*Staiga*) Kad tik šiandien nežūtų koks laivas.

KNIRTJE. Mes visi Dievo valioj, o Dievo malonė didi.

IO. (*Pašoksta*) Vis tą patį: laivas žuvo, laivas nuskendo. Liaukitės pagaliau. Geriau aš būčiau viena pasilikus šįvakar. (Vis labiau jaudindamasi, daužo sau kaktą.) Per jus aš proto neteksiu... Čia kiekvienas gali netekti proto.

KLEMENT. *(Nustebus)* Kas tau, lo?

IO. *(Karštai)* Jos vyras, tavo brolis, mano dėdė... Vis aimanuojat, užuot kuo nors nuraminusios žmogų... *(Klementinai)* Tai kodėl jūs ir manęs neprašėt papasakot? Juk ir mano tėvas nuskendo. Ir daug kitų žmonių nuskendo. Daug nuskendo, o jūs – beširdžiai... *(Puola į duris ir išbėga.)*

7. Tie patys, be IO.

TRIOUS. *(Po pauzės)* Man rodos, ji iš baimės...

MARITJE. Pasekt man ją?

KNIRTJE. Ne, palik ją. Ji nusiramins...Paskutinėm dienom ji vis tokia... tokia... *(Klementina pasikelia)* Jūs išeinat?

KLEMENT. Jau vėlu, Knir. O, be to, tavo giminaitė... Galbūt man geriau išeiti. *(Kreipiasi į kitas)* Kas mane palydės namo?

SAART. Tai mes, visos trys. Tikriausiai vėjas trijų nenupūs. Labanakt, Knir. *(Visos atsistoja ir renka savo daiktus.)*

MARITJE. Labanakt, Knir.

KNIRTJE. Dar kartą dėkui panelei už sriubą ir kiaušinius.

TRIOUS. O ryt iš ryto ateik pas mane kavos puodelio išgerti.

KNIRTJE. *(Nori kažką pasakyti.)*

TRIOUS. *(Į Knirtje)* Na, tai ką, ateisi?

KNIRTJE. Ryt pamatysim... Labanakt, panele. Lik sveika, Maritje, sudie, Saart... Jei sutikssite lo, atsiųskite ją čia... Girdit? *(Visos šnekučiuodamos išeina.)*

(Audra vis dar šėlsta. Knirtje uždaro duris, nuima nuo stalo puodukus ir stato ant komodos. Vėjas ima labiau staugti. Ji nusigandusi klausosi. Paskui prieina prie komodos, išsiima rožančių ir atsisėdusi prie židinio tyliai meldžiasi. Audra nepaprastai šėlsta.)

6. KNIRTJE ir IO.

IO. *(Įeina, puola į kėdę prie lango, nervingai atriša skarą.)*

KNIRTJE. *(Besimelsdama)* Eik gulti. *(Vėl meldžiasi.)*

IO. *(Po pauzės)* Jūra baisiai dūksta...

KNIRTJE. Tu buvai ant kranto?

IO. Aš negalėjau eiti prieš vėją... Užtvanka iki pusės užlieta... molas visas vandeny. *(Knirtje meldžiasi.)* O, aš stačiai pamišau nuo tų visų pasakojimų...

KNIRTJE. Pasimelsk ir eik gulti... Malda mus geriausiai paguodžia. Žvejo žmona neturi liūdėti... Po mėnesio, kito, vėl pakils tokia audra, o paskiau vėl... Ir jūroj daug tokių žvejų kaip mūsų berniukai... *(Jos kalba pamažu virsta murmėjimu, o pirštai vis dar perima poteriukus.)*

IO. Barendą mes jėga išvijom... Aš atsisveikindama net tyčiojau iš jo.

(Tuo metu, kai Knirtje meldžiasi, Io pribėga prie lango, pakelia užuolaidas ir atidžiai žiūri pro langą, paskui pakelia žemutinę lango dalį. Tuo metu pakilęs vėjas pakelia užuolaidą į viršų ir užpučia žiburį. Tamsu. Židiny žybcioja ugnis. Io nuleidžia rėmus.)

KNIRTJE. *(Labai nusigandus)* Tu pamišai, ar ką... Atsitrauk nuo lango...

IO. *(Gailiai)* O-o-o...

KNIRTJE. *(Rūsčiai)* Na, klausyk tu, pagaliau... Surask degtukus... *(Io ieško)* Ten, prie muilo... *(Io randa degtukus, uždega žiburį, verkia.)* Aš visiškai sušalau... *(J Io, kuri verkia sėdėdama prie židinio.)* Na, ko žliumbi?

IO. Man baisu...

KNIRTJE. Baisu?.. Kodėl baisu?

IO. Jei juos kas ištiko?

KNIRTJE. Būk protinga... Ir geriau gulk...

IO. Ne, aš sėdėsiu taip visą naktį...

KNIRTJE. Klausyk, Io... na, ką tu darysi, kai ištekėsi, tapsi motina?..

IO. *(Nutraukia įą)* Tu pati nežinai, ką tu pasakei, tu pati nežinai, tetule Knir... Nes aš ir Gert... *(Staiga nutraukdama)* Negaliu tau pasakyt...

KNIRTJE. *(Nustebusi žiūri į ją, suprato)* Vadinasi, tu ir Gert... *(Io nuleidžia galvą.)*

KNIRTJE. *(Verkia)* Negerai, vaikelai, negerai... *(Tyla. Vėjas staigia. Io verkia.)* Neverk... Aš tau nieko nesakysiu... Na, eik, sėsk prie manęs... Mes drauge... *(Išima iš komodos maldaknygę ir padeda ją ant stalo.)* Drauge pasimelsim...

IO. Aš negaliu melstis...

KNIRTJE. Nesimelsi?

IO. *(Baimingai)* Jei juos kas ištiko...

KNIRTJE. *(Aštriai)* Niekas neištiko.

IO. Jei juos kas ištiko... jeigu jis... tai aš... niekados... niekados... niekados...
(Pašnibždom) Nesimelsiu.

KNIRTJE. Ką tu kalbi?

IO. O ką aš veiksiu su kūdikiu be vyro?

KNIRTJE. Kodėl tu taip kalbi? *(Audra)*

IO. *(Krinta į kėdę, padeda galvą ant ištiestų ant stalo rankų.)* Teta, teta... Ta audra mane iš proto išvarys... *(Vėjas vis staugia.)*

KNIRTJE. *(Sudeda rankas ir drebančiu balsu)* Visagalis Dieve, neapleisk mūs. Neapleisk mūs, neapleisk...

UŽDANGA

KETVIRTAS VEIKSMAS

(Boso kontora. Kairėje – durys į lauką. Medinė užtvara atskiria kontoros dalį. Užtvara su durelėmis. Už užtvaros du paprasti mediniai suolai ir sena knygų spinta su bylomis.

Užpakalinėj sienoj trys olandiški langai, be užuolaidų. Pro langą matyt saulės spindulių apšviesta jūra. Prieš vidurinį langą – rašomasis stalas, aukštas, ilgom kojom. Prie jo – aukšta sukamoji taburetė. Dešinėj durys į vidų. Šalia jų nedegamoji spinta. Ant sienų kabo žemėlapiai ir plakatai. Priešaky, iš dešinės, didelis rašomasis stalas. Prie jo kėdė ir krėslas. Ant stalo telefonas, keletas knygų, dėžė su tabaku ir sigarais. Kambario vidury senoviška krosnis, kurios dūmtraukis kyla į lubas.)

1. BOS, KAPS ir MATILDA.

BOS. *(Sėdi prie rašomojo stalo ir dirba.)*

KAPS. *(Sėdi prie savo stalo ir skaito.)* Žemiau išvardintos prekės, 2.000 vietų, su ženklų „kokora“, dešimt vietų su ženklų M. S. O....

MATILDA. *(Nutukus dama, 50 metų, vietinė labdaringoji ponija)* Baigtumėt, Kaps... Na, gana, Kaps.

KAPS. *(Tęsia)* Keturios denio sijos, du skersiniai...

MATILDA. *(Paliesdama jį ranka)* Galite vėliau baigt.

KAPS. *(Abejingai)* Klausau, ponija.

BOS. *(Į Matildą, kuri prie jo prieina)* Neturiu laiko.

MATILDA. *(Ramiai)* Atrask laiką. Aš paruošiau aplinkraštį-atsišaukimą į visuomenę bokšto laikrodžio reikalu. Paskambink miesto burmistrui...

BOS. *(Nekantriai)* Tikrai greičiau. *(Skambina telefonu)* Sujunkite mane su miesto burmistru... *(Po pauzės, į telefoną)* Taip... *(Murma)* Kaip man įkyrėjo visa ta istorija. Ir dar tuo metu, kai aš stačiai netenku galvos... *(Telefono skambutis. Mandagiai į telefoną)* Tai jūs?.. Mano žmona...

MATILDA. *(Įsikišdama)* Ar negalėtų jo žmona valandėlei priėti prie telefono... Dėl to atsišaukimo...

BOS. *(Nervingai)* Gerai, gerai... Tikrai greičiau... *(Vėl meiliai į telefoną)* Ar negalėtų jūsų žmona valandėlei priėti prie telefono? Taip, taip... Tikrai. Žinot, moterys visuomet... che, che, che... Taip, cha, cha, cha... *(Į Matildą, atkerta)* Tai ką pasakyti? Tikrai trumpiau.

KAPS. *(Patenkintas stebi)*

MATILDA. Perskaityk jai atsišaukimą, o vėliau aš nusiūsiu Jį atspausdinti.

BOS. Kaip? Visą šitą kalambūrą? Ar tu iš proto išėjai? Gal tu manai, kad aš neturiu kito darbo, kaip tik šitas prakeiktas...

MATILDA. Na, na, prašau. Būk mandagesnis, čia Kaps.

BOS. Eik po velnių. (*Mandagiai į telefoną*) Na, o kaip gi, ponias. Taip, taip... Rytoj – mano žmona... Ne, ne, ji pati nekalba telefonu. Nemoka. (*Į Matildą*) Kur tas atsišaukimas? Na, duok greičiau... (*Į telefoną, mandagiai*) Mano žmona paruošė atsišaukimą mūsų bokšto laikrodžio reikalui... Štai paklauskite. (*Skaito į telefoną*) „Gerbiemieji... Nauja bažnyčia, kaip to jūs negalit nežinot...“ (*Į Matildą*) Girdi? Ši kvaila antis man sako „ne“... (*Į telefoną*) Aš jums skaitau atsišaukimą, paklauskite dar kartą... „Nauja bažnyčia, kaip jūs negalite to nežinoti, turi aukštą bokštą... aukštą... Bokštas rodo į dangų... O toks nurodymas daugeliui kam yra būtinas.“

MATILDA. Skaityk aiškiau.

BOS. (*Jsiutęs*) Tylėt. (*Į telefoną*) Atleiskit, tai aš savo buhalteriu... (*Kaps maloniai nusišypso.*) Žinoma, cha, cha, cha. (*Skaito*) „Bet bokštas mums, šio amžiaus vaikams, gali būti reikalingas ir kitam tikslui – laikui rodyti... Nuo 32-jų metų stovi šis bokštas ir neatsako į klausimą: kuri valanda... Tačiau jis galėtų į tai atsakyti. Jo keturiuose šonuose galima būtų įtaisyti laikrodžio ciferblatą... Kelių metų bėgy vietiniai gyventojai ne kartą pareikšdavo norą, kad bokšte būtų įtaisytas laikrodis. Tam tikslui reikia apie 2.000 guldenų... O todėl padėkite mums kiek išgalėdami įvykdyti šį gražų sumanymą... Pasirašė „Komitetas“. (*Kalba į telefoną*) Kaip jūs manote? Taip, žinoma... Taip, taip... Labai gražiai parašyta... Taip, taip... Visos komiteto... Visos komiteto ponios aukoja po šimtą guldenų... Taip... taip... gerai... Taip, žmona bus namie... Turiu garbę atsisveikinti. (*Ironiškai lenkiasi į telefoną ir padeda ragelį.*) Idiotiškas kalambūras... Šimtas guldenų. Trenk tave perkūnas... Bet tau, tau kokia nauda, ar bus bokšto laikrodis, ar ne?

MATILDA. (*Pašiepiamai*) Tu greit paspringsi savo nuosavais taukais... Skrudžiau.

BOS. Ji užsuks pas tave po penkiolikos minučių... O dabar, (*Grubiai*) viso labo.

MATILDA. Sudie, sudie... Tu vakarais mažiau gertum gogo, tai rytais turėtum geresnį ūpą... Duok man penkis guldenus.

BOS. Neduosiu. Kai aš miegojau rytą, tu iš manęs ištraukei talerį...

MATILDA. Aš? Talerį?.. Kaip tu jžūliai meluojai... Tai, aš paėmiau tik guldeną... Irgi geras. Skaito pinigus, eidamas gulti... Tfu...

BOS. Gerai, gerai. Viso labo.

MATILDA. Tai tu nieko neduosi? Gerai. Tad dabar aš gerai pavaišinsiu burmistro žmoną. Vietoje porterio ar cherso, aš jai pasiūlysiu stikliuką degtinės ar alaus bokalą. (*Bos meta jai du talerius.*) Klausyk. Ką, aš tau tarnaitė, ar ką? Jei ne aš, tai negalėtum švaistyti taleriais... Girdi, tu? (*Iššina supykus.*)

KAPS. (*Džiaugsmingai trina rankas ir ima tyčia skaityti garsiai, pabrėždamas.*)

2. BOS ir KAPS.

KAPS. *(Skaito)* „Kaiden, gruodžio 24 dieną. Šiandien, prieš pat turgų, atėjo penki laivai; juose 800 gyvos ir apie 2000 negyvos žuvies.“

BOS. *(Nervingai)* Tu kito darbo neturi?

KAPS. *(Tęsia)* „Negyva žuvis parduota po trylika su puse guldenų už krepšį.“

BOS. *(Suduoda kumščiu į stalą)* Žinau, visa tai žinau... Mesk tai... *(Perduoda jam knygą.)* Surask mokesčius už tą laivą, kaip jis? „Laukimas“?

KAPS. *(Meta knygą. Šypsodamasis eina prie spintos. Įdeda knygą, ieško tarp bylų)* „Jakoba“... a, ne tas... *(Nustumia)* „Karalienė Vilgelmina“... ne tas... „Viltis“... na, šitą beveik jau galima skaityti... O štai ir „Laukimas“.

BOS. Kokios buvo brutto pajamos?

KAPS. *(Žiūrėdamas į knygą, eina prie Boso.)* 1443 guldenai, 47 centai.

BOS. Taip ir maniau. Kaip tu galėjai būti toks kvailas atskaityti keturis guldenus, 88 centus į našlių ir našlaičių fondą...

KAPS. Vieną minutę. *(Skaito)* 1443 guldenai... trys nuošimčiai... išeina: trys guldenai 87 centai... Taip, taip... vadinas, reikėjo atskaityti tris guldenus 87 centus, o ne keturis.

BOS. Kodėl tu, kvailas žmogau, visuomet apsirinki mano nenaudai?

KAPS. *(Familiariai šypsosi)* Na, sakykim, ne visada; būdavo kitaip... Atsimenat, tuokart...

BOS. Na, gana, gana...

KAPS. Aš tada apsirikau keliais nuliais jūsų naudai. O jūs tada nesibarėt. *(Bos sunervintas išeina. Kaps ironiškai)* Nepatinka. Šito atsitikimo su nuliais jis nemėgsta prisiminti. *(Atsigręžia šypsodamasis. Įmeta į krosnį anglių, prieina, dairydamasis į duris, prie rašomojo stalo, ima iš dėžės keletą sigarų, juos įsikiša į kišenių ir ramiai užsidega sau pypkę.)*

3. KAPS ir SIMON.

SIMON. *(Kiek išgėręs, įeina iš kairės, klumpėse)* O ką, Boso čia nėra?

KAPS. Galbūt, pono Boso? Jo nėra.

SIMON. Ką, jis išėjo?

KAPS. O jums ko reikia?

SIMON. Aš klausiu, ar jis išėjo?

KAPS. Taip.

SIMON. *(Ramiai)* Žinių negavot?

KAPS. *(Aštriai)* Ne. Vėl prasideda bėgiojimas. Juk ponas Bos pasakė, kad kai tik bus gautos žinios...

SIMON. Ryt jau devinta savaitė. O aš juk tada dar jus įspėjau, kad tas laivas „Viltis“ dar buvo doke... Ką aš tada kalbėjau?

KAPS. Maža ką tu girtas plepi.

SIMON. Meluoji... Aš tai kalbėjau panelei girdint. Ir tu čia buvai. Aš sakiau, kad laivas kiauras... Ir kad joks remontas nieko nepadės. Ir kad tai... plaukiojanti lavoninė.

KAPS. Na, gerai – tu pasakei, nesiginčysiu. Bet kas iš to? Ar tavimi galima tikėti? Tu kalbėjai girtas būdamas...

SIMON. *(Griežtai)* Aš nebuvo girtas, dievaž...

KAPS. Gerai, negirtas. Bet ar tu jau taip viską gerai žinai? Tu tik stalius. Ir remiantis tavo žodžiais negali juk šeimininkas sudeginti savo laivo.

SIMON. Na, plepi... Aš juk įspėjau... Ir štai dabar sakau... Sakau... Jei Matjas, mano dukters sužadėtinis... Apie kitus aš jau nekalbu... Bet jeigu Matjas... Juk tai bus žmogžudystė.

KAPS. Eik, geriau, dar išgerk, tada gal protingiau kalbėsi.

4. *Tie patys ir MARITJE.*

MARITJE. *(Jeina iš kairės, verkdama)*

SIMON. *(J Maritje)* Gali nevaikščioti... Žinių dar nėra. *(Ji išeina)* Juk tai žmogžudystė, sakau tau... *(Išeina.)*

5. *KAPS ir BOS.*

BOS. *(Jeina iš dešinės, su kepure)* Kas buvo atėjęs?

KAPS. Simon su dukterimi. Jis čia grasino.

BOS. Ką?.. Ar jis nepamišo? *(Eina prie išeinamų durų)* Aš grįšiu po dešimties minučių. Jei kas ateis, te palaukia.

KAPS. Jis kalbėjo apie „Viltį“.

BOS. Man tai neįdomu žinoti. *(Išeina)*

6. KAPS ir SAART.

KAPS. *(Žiūri šypsodamasis įkandin, eina prie savo stalo. Telefono skambutis. Priena, išdidžiai, klauso)* Kas kalba?.. A... Nieko nesuprantu... Tai aš, buhalteris... Po dešimties minučių Bos grįš... Tuomet paskambinkit dar kartą...

SAART. *(Jeidama iš kairės)* Sveikas, mielas.

KAPS. *(Aštriai)* Ko tau reikia?

SAART. Tavęs mano gražuoli! *(Eina prie krosnies)* Koks šaltis. Susišildysiu rankas...

KAPS. Teikis pasilikti už užtvaros.

SAART. Ko tu loji? *(Žiūri į jo kišenę)* Geriau, žiūrėk, nesulaužyk sigarų. Šeimnininko... Ak, tu, senas kišenvagi!

KAPS. *(Perdeda sigarus į kitą šoninę kišenę.)*

SAART. Nori užsidirbti guldeną?

KAPS. Kodėl ne?

SAART. Matai, aš noriu ištekėti už Holio, kuris plaukioja buksiriniaus laivais. O jis negali manęs vesti, kol nebus žinoma, kad mano vyras jau nebegyvas.

KAPS. Tai ne mano reikalas. Atsiklausk advokato.

SAART. Ir kiek rūpesčių. Pamanyk. Treji metai kaip negrįžta.

7. Tie patys ir KOBUS.

KOBUS. *(Žymiai pasenęs. Įeina uždusęs)* Yra žinia... Gauta žinia...

KAPS. Kas tau pasakė?

KOBUS. Uosto viršininkas gavo telegramą. Ak, pone Kaps, pasakykit pagaliau... Visi maniškiai... Ir sesuo... ir giminaitė... Iš proto eina...

KAPS. Duodu žodį, nieko nežinoma...

KAPS. Juk tu turi žinoti, turi...

KAPS. Ir kas tau priplepėjo?

KOBUS. Uosto raštvedys pasakė... Jis pasakė... pasakė... Ak, tu Dieve mano, Dieve...
(*Greit išeina.*)

8. KAPS ir SAART.

SAART. Gal tai tiesa?

KAPS. Visko gali būti.

SAART. O ponas Bos dar tikisi.

KAPS. Tikisi? Devynios savaitės jūroj... toks supuvęs laivas... O dar audra... Maisto tik šešiom savaitėm paėmė... O jei jie patketų į kokį anglų uostą, mes seniai turėtumėm žinių.

9. Tie patys ir KLEMENTINA.

KLEMENT. (*Jeina iš kairės su albumu rankoj*) Sveika, Saart. Kaps, pas mus svečiai?

KAPS. (*Žiūri į langą*) Ten komiteto posėdis bokšto laikrodžio reikalu... Dar privažiavo... Ak, atiduotų man tuos pinigų.

KLEMENT. Aš mačiau, kaip praėjo Kobus... Kaip jis paseno, vargšas...

SAART. Tai vis dėl Daantje mirties. Seniai visuomet buvo drauge, nors dažnai ir ginčydavosi.

KLEMENT. (*Atidengia albumą*) Ar pažinsi juos, prieš tris mėnesius...

SAART. Na, kaipgi... Tai Knirtje... Tai Baren su krepšiu ant pečių... O tai... (*Telefono skambutis. Klementina eina prie telefono.*)

KLEMENT. Kas kalba?.. Tėvo nėra... (*Į Kapsą*) Kada jis grįš?

KAPS. Po dviejų, trijų minučių...

KLEMENT. (*Klauso per telefoną, paskui staiga siaubingai*) Ką jūs sakot? Trap su 47 numeriu?.. Aš jūsų nesuprantu... (*Surinka ir išmeta iš rankų telefono ragelį.*)

KAPS. Kas tokio?

KLEMENT. Aš negaliu... negaliu daugiau klausyti... Dieve mano... Dieve...

KAPS. Su jumis kalbėjo uosto viršininkas?

KLEMENT. Į krantą išmetė Barendo lavoną... Dieve mano. Vis dėlto tuo baigėsi.

SAART. (*Siaubingai*) Barend... Barend...

KLEMENT. Telegrama iš Nju-Vandipo... Trap ir ant jo lavonas. Dieve mano... (*Verkia*)

BOS. (*Jeina*) Kas atsitiko? Ko tu verki?

KAPS. Žinia... apie „Viltį“...

BOS. Žinia?

KAPS. Uosto viršininkas prie telefono...

BOS. Uosto viršininkas? (*Į Klementingą*) Eik į šalį. (*Į Saart*) Lauk iš čia. Ko čia verki?

KLEMENT. (*Ašarodama eina į gilumą ir susmunka kėdėje.*)

SAART. Aš... aš... (*Išeina.*)

BOS. (*Skambina*) Kas kalba? Uosto viršininkas?.. Telegrama?.. Į rytus nuo Hake?.. (*Nervingai*) Nieko nesuprantu. (*Į Klementingą*) Nežliumbk... (*Į telefoną*) Trap, jūs sakote? Kaip? Numeris „47“?.. Velniai žino kas... Kas?.. Lavonas labai sutrūnijęs?.. Jūs sakot Barend? Kas tai patikrino?.. Kas?.. Štai kaip?.. „Viltis“?.. Atėjo smarkiai nukentėjus į Nju-Vendipą?.. To dar betrūko... Tai kapitonas Matsunker jį pasišaukė?.. Auskaras?.. Taip, taip. Sidabrinis auskaras... Tai dar ne įrodymas. Vadinasi, nieko nereikia siųsti jo asmenybei patikrinti?.. Taip. Prakeiktas reikalas... Dažnokai turim tokių reikalų... Na, ką padarysi. Viskas Dievo valioj... Taip, aš jau daugiau neabejoju... Dėkoju jums... Gerai... O protokolą, tikiuos, jūs man greit atsiųsite?.. Dėkui... Viso labo. (*Staigiu judesiu padeda ragelį.*) Dieve mano. Bjauri istorija... Dvylika žmonių.

KAPS. Barend, tai Knirtje sūnus? Jį į krantą išplovė? Nuostabu. Aš maniau, kad iš to laivo nieko nebeliks... Kaip anąsyk su „Klementina“.

BOS. (*Sujaudintas*) Taip, taip, taip... (*Į Klementingą*) Eik pas motiną... Kaip pikta, kad čia buvo toji boba. Dabar prasidės skandalai ir žliumbimai. Po penkių minučių visas kaimas bus čia... (*Į Klementingą*) Na, ką, ar negirdi? Tu taip atrodai, tarytum ir tavo mylimasis buvo tame laive...

KLEMENT. (*Verkia*) Kodėl tu nepaklausei tuomet Simonui? (*Kaps*)

BOS. Tas niekšas buvo girtas.

KLEMENT. Ne, nebuvo. Jis tau sakė. Dabar aš pati tarytum kalta.

BOS. Kalta?.. Štai ką reiškia romanus skaityti... Ji kalta.

KLEMENT. Tu pats tada sakei Simonui, kad tai paskutinė „Vilties“ kelionė.

BOS. Visa tai tavo prakeiktas institutas. Tavo bičiulystė su tomis valkatomis, kurias tu net pieši... Jūs, pienburniai, visuomet kišat savo nosį kur nereikia. Geriausias, tačiau, įrodymas, kad aš nekaltas, tai kad apdraudimo įstaiga kasmet apžiūri laivą. Ar apdraudimo įstaigos direktorius sumokės man 14000 guldenų neįsitikinęs, kad laivas yra tvarkoj?.. Ne, aš tėvas ir šimtų žmonių globėjas, o reikalai lieka reikalais... Ar ne tiesa, Kaps? (*Kaps tuo metu ištraukia iš spintos bylą su parašu „Viltis“.*) Dabar eik pas motiną, pas ją sėdi burmistro žmona.

KAPS. Štai sąrašas: Villem Hengst, 37 metų, žmona, 4 vaikai...

BOS. Palauk, teišeina mano duktė...

KLEMENT. Leisk man pasilikti. Aš nei žodžio nepasakysiu.

KAPS. (*Monotoniškai skaito*) Jakob Švarc, 35 metų, žmona 3 vaikai, Gerrit Klaas, 35 metų, žmona, vaikas. Gert Vermer, 26 metų, nevedęs. Nellis Voom, 35 metų, vedęs, 7 vaikai. Klaas Sten, 24 metų, vedęs. Salamon Berger, 26 metų, vedęs, vaikas. Mari Stood, 45 m., vedęs. Matjas Osten, 19 metų, Jakob Voom, 20 metų, Barend Vermer, 19 metų. Pitje Stappers, 12 metų. (*Pavargęs nustoja skaityti.*)

BOS. (*Prislėgtas*) Ir iš viso septynios šeimos.

KLEMENT. Ir šešiolika vaikų.

10. BOS, KAPS, KLEMENTINA, MARITJE, TRIUS.

TRIUS. (*Uždususi*) Ar yra žinia? Žinia apie sūnelį?

MARITJE. (*Stačiai iš darbo, pasėgta prijuoste, beveik nealsuodama, klausos, ką pasakys Bos. Ji stovi į kairę nuo užtvaros durelių. Trius – iš dešinės. Bos tyli*)

TRIUS. Dieve mano, pasigailėkit, pone Bos.

BOS. Man labai gaila, ponija Stappers...

TRIUS. (*Susmunka į kėdę lyg žaibo pritrenkta. Paskui žiūri kaip pamišusi į Bosą, nieko nematydama, kas darosi aplink.*)

MARITJE. Negali būt. Negali būt. Jūs meluojat... To negali būt.

BOS. (*Švelniai*) Nju-Vendipo miesto galva atsiuntė uosto viršininkui telegramą: Barendą Vermerį išplovė į krantą... Suprantat? Ir trapą su numeriu 47.

TRIUS. (*Verkdama*) O, šventoji motina. Ir jo aš netekau. Mano vaikelio. Jis vos tik 12 metų... O, o... Pitje... Pitje...

MARITJE. (*Nori kažką pasakyti, bet gerklę suima ir ji susilenkia ant užtvaros ir isteriškai juokiasi.*)

BOS. (*J Klementiną*) Paduok jai greičiau vandens. (*Klementina atneša jai vandens.*)

MARITJE. (*Išmuša iš jos rankų stiklinę*) Šalin, šalin. (*Puola ant kelių ir konvulsingai įsikibdama į užtvarą*) Dieve mano, Dieve mano. Leisk ir man mirti... Ir man mirti.

KLEMENT. Maritje, Maritje... Atsikelk... Klausyk, Maritje... (*Nori jai padėti; Kaps prie jos prieina, bejėgis*)

TRIUS. Ir tai jo pirmoji kelionė. Jis stovėjo ant denio toks drąsus... Mojavo savo kepuraite... (*Gailiai verkia.*)

BOS. Dabar, Trius, nieko nepadėsi. Toks jau likimas. Tokios audros jau daug metų, kaip nebuvo. O tu pagalvok apie Hengstą... keturi vaikai, apie Jakobą ir apie Gerritą... Tavo sūnaus algą aš išmokėsiu tau kad ir šiandien, jei nori. Na, eik, eik namo... Reikia sutikti su likimu. (*Rodydamas j Maritje*) Paimk ir ją su savim. Ji čia blaškosi kaip...

MARITJE. (*Dreba ašarodama*) Aš nenoriu eit namo... Aš noriu mirt... mirt...

KLEMENT. (*Palaikydama ją*) Verk, verk. Geriau tau, vargšei, išsiverkti... nelaiminga... (*Veda ją visiškai bejėgę. Trius eina paskui jas, verkdamas*)

11. BOS, KAPS, MATILDA.

BOS. (*Vaikščiodamas ten ir atgal*) Na, ko tu stovi, Kaps? Ar jau tingi plunksną paimti į rankas? (*Kaps tyli*) Na, ką? Jokio atsakymo. (*Kaps, nežiūrėdamas į jį, ramiai eina į savo vietą*) Pasakyk, ar našlių ir našlaičių fondo knygą čia pat turi? (*Kaps ramiai deda į vietą tik ką paimtą plunksną, lėtai eina prie nedegamosios spintos, sustoja ir žiūri į ją.*) Na, ką?

KAPS. Užrakinta.

BOS. (*Piktai meta jam raktus*) Še.

KAPS. (*Perdėtai mandagiai*) O, labai dėkoju jums, pone Bos. (*Išima knygą ir deda ant stalo.*) Štai, prašau. (*Stovi šalia jo.*)

BOS. (*Žiūri į knygą*) 95 našlės ir 14 pasenusių jūrininkų ir žvejų...

KAPS. Tikrai taip. Fondo jau nepakanka. Gera būtų vėl išleisti kokį atsišaukimėlį. (*Eina į savo vietą.*)

MATILDA. (*Jeina*) Ak, kokia šurpi nelaimė, Klemens. Miesto burmistro žmona klausia, ar neuž eitum pas ją. Ji sėdi ir verkia.

BOS. Verksmo ir čia būta nemažo. Neturiu laiko.

MATILDA. (*Į Kapsą*) Ak, Dieve mano... (*Keičia toną*) Perrašykite greičiau šį atsišaukimą.

BOS. Tu pakalbėtum su ja, ar negalima būtų išleisti kokį atsišaukimą žuvusių šeimų naudai.

MATILDA. Ak, ką tu, Klemens. To jau bus per daug. Vieną dieną – du atsišaukimai į visuomenę.

BOS. *(Supykęs)* Tada aš pats su ja pakalbėsiu. *(Išeina su Matilda.)*

12. KLEMENTINA, KAPS.

KLEMENT. *(Įeina verkdamas)* Kaps... *(Prieina prie jo stalo)* Kaps... Aš visiškai nusilpus...

KAPS. Be reikalo, panele. Juk tiek laivų skęsta... Štai, pažiūrėkit sąrašą už spalio mėnesį...

13. Tie patys, BOS, IO ir KOBUS.

KLEMENT. *(Į lo, kuri vos pajėgdama įeina ir atsisėda į kėdę.)* Įeik čia. *(Garsiai)* Io. *(Io sunkiai pasikelia ir įeina už užtvaros.)*

KOBUS. *(Drebančiu balsu)* Mes ką tik buvom išėję iš namų, kai Saart... Kaip aš sakiau... *(Įeina Bos)*

BOS. Sėsk čia. *(Pristumia kėdę. Į Kobusą)* O tu palauk ten. Jūs jau viską girdėjote?

IO. *(Sulaikydama ašaras)* Apie Barendą?.. Taip. O Gert? Juk taip dažnai atsitinka, kad gelbėjimosi valtis...

BOS. Ne. Veltui tavęs aš neraminsiu... Į krantą išplovė lavoną, kuris ėmė labai trūnyti.

IO. *(Su baime)* Taip... taip... Bet kas pasakė, kad tai buvo būtent Barend.

BOS. Kapitonas Madsunker pažino jį iš auskaro.

IO. O jei jis apsiriko. *(Bos neigiamai kraipo galvą)* Aš atėjau prašyti jus, pone Bos, kiek pinigų, kad galėčiau ten pati nuvažiuoti.

BOS. Kur? Ko?

IO. Juk reikia palaidoti Barendą.

BOS. Tuo jau pasirūpins Niu-Vendipo miesto burmistras.

14. Tie patys ir SIMON.

SIMON. *(Iš kairės įeina girtas)* Aš... aš... girdėjau... *(Daro grasinantį judesį į Bosą)*

BOS. Lauk iš čia, girtuokli.

SIMON. *(Rėkia)* Ne... ne... O kad su „Viltim“ viskas taip atsitiko, kaip aš sakiau...

BOS. *(Artinasi prie jo)* Tylėt... nutilk. Tučtuojau nutilk.

SIMON. Ne taip arti... Toliau... Turiu... peilį... *(Išsiima peilį ir jau nori smeigti į Bosą. Bos įsmeigia į jį žvilgsnį, Simon nuleidžia ranką)* Nieko... nieko... aš juk nieko pikto nemaniau... aš tik norėjau... pasakyti... aš jus įspėjau, kai laivas buvo doke...

BOS. *(Rėkia)* Meluoji... šunie.

SIMON. Štai kaip? Tai tu nors juokais paklausk buhalterio ir savo dukters. Jie čia buvo... *(Į Kapsą)* Ar jį įspėjau, ar ne?.. Tu juk čia buvai?

KAPS. *(Bailiai pažiūri į Bosą, kuris įbedė į jį žvilgsnį)* Manęs čia nebuvo... O jei aš ir buvau, nieko negirdėjau.

BOS. *(Širdis jam atlėgo)* Na, o tu? Tą, ką šis girtuoklis. *(Grasinančiu tonu)* Tu, kaip mano duktė... *(Žiūri į jos akis)* Sakyk...

KLEMENS. *(Svyruoja)* Tėve, aš... Aš neatsimenu.

SIMON. *(Sušunka)* Tai niekšiška.

IO. *(Sušunka, žėruojančiom akim)* Jis ir ji... meluoja jie. Meluoja ji... Tada ji ėmė verkti. Ji bijojo, kad laivas nugrims į dugną... Aš tada buvau... Ir Trius... Ir daugel kitų... O jūs – niekšai... begėdžiai... Barendą jūs paėmėt jėga... Gert vien dėl savo išdidumo pats nuėjo... Tu niekšas... Triskart niekšas. *(Isteriškai juokiasi)*

BOS. Šalin iš čia.

IO. Nėr ko tau rodyti duris... Nes jei dar minutę aš čia liksiu, spjausiu į tavo bjaurų veidą. *(Kobus prieina prie jos)*

KOBUS. Eime... eime... *(Veda ją su savim)*

IO. Dieve, Dieve... Kas dabar bus su manim? *(Išeina su Kobusu)*

15. KLEMENTINA, BOS, KAPS.

BOS. Kad tavo koja daugiau neperžengtų mano kontoros slenksčio. *(Vaikšto susijaudinęs. Kaps grįžta į savo vietą)*

KLEMENT. *(Nenuleidžia nuo tėvo akių. Ilga pauzė. Nusigandus)* Ne, niekad daugiau... *(Vėl tyli)* Ar po viso to galiu aš gerbti tave? Ir ar gerbsiu pati save?.. *(Išeina.)*

16. KAPS ir BOS.

BOS. *(Jos įkandin)* Pamišėlė... Su savo institutiškais samprotavimais... Ji gali suteršti mano gerą vardą... Prakeikta banda... *(Nori atsisėsti į kėdę, kurioje pastebi Klementinos albumą. Atskleidžia, žiūri.)* Kas čia? *(Plėšia iš jo keletą lapų ir meta į krepšį. Prieina prie telefono. Skambina)* Sujunkite mane su Dirksu... Sakau jums su Dirksu, su apdraudimo įstaigos inspektorium... Tai jūs, pone Dirks? „Viltis“ turbūt žuvo... Kas?.. Gerai. O jūsų lauksiu ryt kontoroj. Taip, taip. Už 14000 guldenų. Viso labo.

17. Tie patys ir KNIRTJE.

KNIRTJE. *(Įeina, Bosui nematant. Ji atsisėda ant suolo, už užtvaros)* Aš... aš... aš.

BOS. *(Į Kapsą)* Kur jūs padėjot bylą su draudimo polisais?.. *(Pamatė Knirtje)* Kaip tu įėjai nepasibeldus į duris?

KNIRTJE. *(Su baime)* Aš norėjau tikrai... *(Prieina prie Boso iš už užtvaros)* Tiesa? Ar tai tiesa? Pastorius man sakė. *(Bos linkteli galvą)* O... o... *(Nusileidžia į kėdę prie krosnies ir žiūri prieš save)*

BOS. Knirtje... Knirtje... Kaps, vandens... Velniai žino, kas čia darosi...

KNIRTJE. *(Atsipeikėja ir verkia)* Ir aš pati verčiau jį eiti... Atplėšiau jo rankas. Ir dar jam įsegiau mano mirusio vyro auskarą. O su Gertu net neatsisveikinau... O jis sakė: jei tik ateisi per vėlai, aš net nepasižiūrėsiu į tave... *(Verkia, uždengus veidą rankomis.)* Prieš dvylika metų aš visai taip pat sėdėjau čia...

18. Tie patys ir MATILDA.

MATILDA. *(Įeidama iš dešinės)* Klemens... *(Pastebėjus Knirtje)* Ak, vargšė Knir. Kaip man tavęs gaila. Blogi reikalai... Kaip tai baisu. Du sūnūs.

KNIRTJE. Vyras ir keturi sūnūs...

MATILDA. *(Ramindama ją)* Nenusimink... Girdi?.. Mes drauge su miesto burmistro žmona parašėm atsišaukimą... *(Paduoda Kapsui)* Paimkit, Kaps... *(Bos duoda jai ženklą, bet ji tęsia)* Tegul ji palaukia, Klemens. *(Švelniai)* Aš jai duosiu porą šaltų kotletų... Ir tu gali, Knirtje, vėl vaikščioti pas mane kambarių valyti... Mes tavęs nepamiršim. Girdi?.. Na, lik sveika... Būk stipri dvasia... *(Išeina į dešinę.)*

19. *Tie patys, be MATILDOS.*

BOS. Taip, mes tavęs nepamiršim.

KNIRTJE. (*Žiūri prieš save*) Viena man teliko paguoda: kūdikis, kurį pagimdys lo nuo mano sūnaus... (*Nori išeiti*)

BOS. (*Tuo metu rakina savo stalą*) Ne, ne, pasėdėk dar... Mano žmona norėjo tau kažką duoti. (*Už scenos Matildos balsas: „Kaps, Kaps“.*)

20. *KNIRTJE ir KAPS.*

KNIRTJE. (*Sėdi nejudėdama*)

KAPS. (*Prieina prie savo stalo, užsirūko pypkę, su ironija ima atsišaukimą ir jį garsiai skaito. Šypsodamasis*)

„Didžiai gerbiamieji labdariai.

Žinodami jūsų jautrumą, vėl kreipiamės

Į jus nuolankiausiu prašymu: paaukokit

savo dalį keliems nelaimingiems ir padėkit

Jiems jų nelaimėje. Laivas „Viltis“ žuvo audroj...“

(*Uždanga lėtai leidžiasi.*)

UŽDANGA